

תמצית משנה ברורה

סיכום דברי המשנה ברורה ומסקנות הבה"ל והשעה"צ

גליון 56 | מסימן תל"א ס"ב עד תמ"ב ס"ס ז' | תשרי ה'תשפ"ז

תמצית

להתענג ביריעת התורה

פינת הריבית נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד'

אחת שאלתי מאד ד' אותה אבקש, שבת בבית ד' כל ימי חי לחיות בנעים ד' ולבקר בהיכלו (תהלים כז). אחד המקומות בהם אנו יכולים לחיות בנעים השם הוא ע"י לימוד התורה עליה נאמר (שם יט) "תורת ד' תמימה משיבת נפש... פקודי ד' ישרים משמחי לב... הנחמדים מזהב ומזבן רב ומתוקים מדבש וטפת צופים". אלא שבכדי לחוש תחושות עמוקות ומענגות אלו, צריך לדעת במה המודובר, וכיצד מגיעים לכך.

ישנם הרבה דוגמאות לחיבור רגשי ושכלי ללימוד התורה, ועל ידם האדם מגיע לדביקות אמיתית בקב"ה לחיות בנעים ד', קוב"ה ואוריינתא ישראל חד הוא. ונביא כאן 7 דוגמאות:

א' הנאה מגוף הלימוד. לחזק בקרבנו את ההבנה שהתורה היא דבר מענין ומרתק, ולא ללמוד רק לשם קיום מצוות תלמוד תורה. כפי שאנחנו לא חושבים שמצוות עונג שבת משמעותה היא לאכול דברים לא טעימים, כך לימוד התורה עליו כתב האגלי טל ש'ענק מצוות תלמוד תורה להיות שש וששמ ומתענג בלימודו, צריך להיות מתוך מתיקות ותענוג.

ב' ללמוד מתוך איכפתיות ולא באדישות, וכדברי הגמרא (קידושין ל:): 'אפילו האב ובנו, הרב ותלמידו, שעוסקין בתורה בשער אחד, נעשים אויבים זה את זה', והיינו שכאשר החברותא חושב אחרת או שיש ספק בהבנת הדברים, לא להיות אדיש ולחשוב מה נ"מ אם כך או כך, אלא להיות אכפתי לדברים, וללמוד מלחמתו של תורה, אם בצורה סוערת כדברי הגמרא הנ"ל, או בצורה נעימה וכדברי הגמרא (סנהדרין כד.) נועם אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל שמועמים זה לזה בהלכה, חובלים אלו תלמידי חכמים שבבבל שמוחלים זה לזה בהלכה". ופירש רש"י, מחבלים - בלשון עז וחומה מקשין זה לזה, ובני ארץ ישראל נוחים יחד ומעיינים יחד ומתקן זה את דברי זה והשמעוה יוצאה לאור.

ג' אתגר - לראות בנדון או בקושיא אתגר שיש לנו רצון לעמוד על הדברים, כמו להבדיל אדם שאוהב לפתור תשבצים או חידות.

ד' סקרנות לפני הלימוד ובמהלך הלימוד. הקב"ה הטביע באדם הרגשה של חסר בכדי שהוא ירצה לדאוג לצרכיו, כמו הרגשת הרעב בכדי שידע שהוא צריך לאכול וירצה לאכול, והרגשת הצמא כדי שידע שהוא צריך לשתות וירצה לשתות, והרגשת העייפות בכדי שידע שהוא צריך לישון וירצה לישון, והרגשת חסר נוספת הקיימת באדם היא הרגשת הסקרנות, לדעת דברים חדשים, וזו המשיכה לקרוא עיתונים וכו', ועל האדם לנתב צמאון זה לדברי תורה, ולגשת ללימוד מתוך תחושת חסר.

ה' צער בקושיא או באי הבנה. ידועים הסיפורים על גדולי ישראל שהיו תפוסים חזק בקושיא, ועליו לחזק בקרבנו את התחושה הזו, וגם כאשר אנו ידועים שהגמרא או הראשונים מתרצים את הקושיא, זה לא מונע מאיתנו את הרגשת הכאב והקושי כאשר אנו אוהים בקושיא.

ו' שמחה בתירוצו או בהבנה. כהמשך לקושי בקושיא אנו יכולים ג"כ להרגיש את השמחה בשוב הקושיא.

ז' התפעלות מהחכמה שבדברים. חכמת התורה היא חכמה עצומה ונפלאה עד מאוד, הרבה מעבר לשאר החכמות, וניתן וצריך להרגיש התפעלות מחיפוי ומהעוצמה של חכמת התורה.

הדברים הנ"ל אף שהרגשה החזקה בדברים זה דרגות גבוהות, מ"מ בסים של הדברים הוא דבר השווה לכל נפש, וכאשר האדם חווה מעט מהחויות האלו הדבר מחבר אותו חזק יותר לתורה ובמשך הזמן הוא חווה את הדברים בצורה חזקה יותר ויותר, עד כדי שהחויות שלו בלימוד התורה ממלאים אותו בשמחה, והוא לא מרגיש צורך בשאר ההנאות שהעולם הזה מציע שהם נראות לו קטנות וקלושות לעומת העונג האמיתי של עמל התורה.

אחד הדרכים להגיע לזה הוא ע"י הפסקות קצרות, בין נדון לדיון, בין שאלה לתשובה, לתת לעצמנו לחוות את הדברים ורק אח"כ להמשיך הלאה, לעשות ענין מכל דבר בפני עצמו, אפילו בתחילה בצורה חיצונית, ובמשך הזמן נתחבר בס"ד לדברים בחיבור פנימי עמוק.

תשובה הביא בשם עמק הלכה, שהיום שהמנהג נלקות את הבית לפני ליל י"ד מכל חשש חמץ, יש למנהג זה יסוד מדינאי.

נשים ועבדים וקטנים אפשר לסמוך עליהם לענין הבדיקה, אבל על שפחה נכרית שלנו אין לסמוך, ולכתחילה אין לסמוך אלא על אנשים בני חורין שהגיעו למצוות, והיינו מי"ג שנה ואילך, שהבדיקה כהלכתה יש בה טורח גדול ויש חשש שלק יבדקו יפה.

סימן תל"ג

דיני בדיקת חמץ

בסימן זה יבואר ב' נושאים עיקריים: א' צורת זמן הבדיקה, שיש בזה כמה דינים שעניינים הוא שיבדוק באופן שיוכל לבדוק היטב. ב' המקומות בהם צריך לבדוק, שהם בכל מקום שמכניסים בו חמץ אפילו באקראי.

זמן הבדיקה - יבדוק בליל י"ד, מפני שבני אדם מצויים אז בבתיהם, ואור הנר יפה לבדיקה בלילה יותר מביום. ואם בדק ביום י"ג לאור הנר, צריך לחזור ולבדוק בליל י"ד, אבל לא יברך, די ש פוסקים שבדיעבד יצא, ואם בדק בליל י"ג לאור הנר, ונזהר היטב שלא להכניס עוד חמץ, א"צ לחזור ולבדוק, והמחמיר לחזור ולבדוק לא יברך, ומשמע מכמה אחרונים שיוכל לכתחילה לבדוק בליל י"ג, אם כוונתו לבדיקה, אכן בחק יוסף כתב שיש להמנע מזה מפני שמפסיד את הברכה. ואסור לדחות את הבדיקה ליום י"ד אפי' במקום שהוא אפל גם ביום, ואם עבר ולא בדק בליל י"ד, יבדוק ביום י"ד לאור הנר, ויבדוק בבוקר משום שזרזים מקדימים, ולא יאכל לפני הבדיקה.

בדיקה לאור הנר - לא יבדוק לאור הלבנה אלא לאור הנר, כדי שיוכל לבדוק בחורים וסדקים. ואכסדרא והיינו מקום מקורה שיש לו רק ג' דפנות, או בבית כנגד הארובה ממש, או ממש כנגד החלונות (אם אין שם זכוכית), לכתחילה אין לבדוקם ביום י"ג אלא בליל י"ד, (ובדיעבד א"צ לחזור ולבדוק, ובמ"א כתב שמ"מ יחזור ויבדוק חדר אחד בלילה), ואם עבר ולא בדק בליל י"ד, יבדוק אותם ב"ד לאור החמה.

דיני הנר - לא יבדוק ע"י אבוקה, או בעצים דמשחא שאורם רב כמו אבוקה, מפני שא"ל להכניסם לחורים וסדקים, וגם הוא מתיירא שישרף הבית, וכן לא יבדוק בנר של חלב או שומן, לפי שהוא מתיירא שיטפסף על הכלים ויפסידם, ולא בשל שמן מפני שהוא חושש שישפך השמן, אלא יבדוק בנר של שעוה יחידי, ונרות קלועים אע"פ שאינם מחוברים וכ"ש אם דיב"ב נרות, או נר שיש לו ב' פתילות שיש הפרש ביניהם, או שאוהז ב' נרות יחד ואין מפרידם זה מזה, דינם כאבוקה. ובדיעבד אם בדק ע"י אבוקה לא יצא, ובשל חלב או שומן יצא, ובשמן יש מחלוקת אם יצא בדיעבד. ואם אין לו נר שעוה יכול לבדוק באותם נרות שיוצא בהם בדיעבד.

אלו מקומות טעונים בדיקה

מקומות בבית הטעונים בדיקה - אף מקומות שאין רגילים להשתמש שם בחמץ, אלא שיש לחוש שהכניס לשם חמץ באקראי, צריכים בדיקה, ולכן כל חדרי הבית והעליות צריכים בדיקה, לפי שפעמים אדם נכנס לשם ופתה בידו, וכן חדר שמותנים בו משכנות או דברי מאכל או משקה או עצים ונרות, שדרך להכנס באמצע הסעודה ליטלם, צריכים בדיקה, אבל אוצרות יין שאין דרך להסתפק מהם באמצע הסעודה, וכן מתבן וכדו', וכן אוצרות שיש לו קבע להסתפק מהם פעם אחת לצורך סעודה ואין מסתפקים מהם באמצע הסעודה, א"צ בדיקה, אא"כ יודע שהכניס לשם חמץ. ואוצרות שמן משמע בגמ' שא"צ בדיקה, מפני שמסתפקים מהם בזמן קבוע, ויש שמחמירים בזה.

חורי הבית וזיזים הבולטים מהכתלים טעונים בדיקה, אא"כ הם גבוהים שאין יד אדם מגיעה לשם, או שהם נמוכים פחות מג' טפחים, אמנם אם ידוע שהשתמשו בהם חמץ אפי' פעם אחת, או חורים וזיזים נמוכים בבית שהתינוקות מצויים בו, צריכים בדיקה. צריך בדיקה ע"ג התנורים במקום שרגילים להשתמש שם, וכן בכל החורים שסביבם.

קרקע הבית - אם יש תרנגולים בבית א"צ בדיקה בקרקע, אבל תחת המיטות צריך בדיקה, וי"א שגם הקרקע טעונה בדיקה, אם ודאי אכלו שם חמץ לפני פסח. ובמקום שאוכלים כל השנה ואין שם תרנגולים, לכו"ע צריך לבדוק מתחת הספסלים והשולחנות, מפני שמצוי שיפול לשם חמץ.

סימן תל"א

דברים האסורים לפני הבדיקה

אין להתחיל שום מלאכה או רחיצה או שאר דברים המבוארים בסימן רל"ב, מחצי שעה לפני זמן הבדיקה, וטעמיה בעלמא שרי, והיינו פת כביצה ולא יותר, או פירות ואפי' הרבה, ואם כבר הגיע זמן הבדיקה אין נכון לשהות הרבה עם י"ד פירות.

לא יתחיל ללמוד מחצי שעה קודם זמן הבדיקה עד שיבדוק, אפי' אם יש לו זמן קבוע, אא"כ ביקש מאחר שיזכירנו, ויש מתירים להתחיל ללמוד לפני צאת הכוכבים, ואף להאוסרים אינו אסור אלא בלומד בביתו, אבל בשומע שיעור בבית הכנסת אחרי התפילה מותר, מפני שאחרי השיעור יוכרח לחזור לביתו, (ומשמע מהמ"א שזה מותר גם בהגיע הזמן, וכמה פוסקים חולקים בזה, ומ"מ בחצי שעה שקודם הזמן יש להקל), אמנם הלומד בפלפול אסור גם בשיעור בביהכ"נ, שמוא ימשך. אם כבר התחיל בזמן ההתר ללמוד או להתעסק בשאר מלאכות, לדעת השו"ע א"צ להפסיק, ולדעת הרמ"א צריך להפסיק בזמן צאת הכוכבים, דעיקר המצוה לכתחילה בתחילת הלילה, ואם התחיל בזמן שאסור להתחיל לכו"ע צריך להפסיק, כיון שזה דאורייתא כל זמן שלא ביטל.

המתפלל מערב בציבור בזמן, יתפלל לפני הבדיקה, והמתפלל בביתו יתן לאחר לבדוק והוא יתפלל, דע"ז יקיים שניהם בזמנם, ואם אין אחר יתפלל תחילה, ואם תמיד הוא מתפלל יחידי יבדוק תחילה, דכיון דרגיל לא חיישינן כ"כ שישכח, ובחק יעקב כתב שלעולם יתפלל תחילה, תדיר ושאינו תדיר קודם, וכ"כ הא"ר והמקור חיים, ודעביד כמו עביד.

מי ששכח לבדוק בלילה, אסור בדברים הנ"ל ביום, עד שיבדוק.

סימן תל"ב

ברכת בדיקת חמץ

קודם שיתחיל לבדוק יברך אשר קדשנו במצוותיו וציונו על ביעור חמץ. ואע"פ שהביעור הוא רק למחרת, הבדיקה היא מעין ביעור כיון שהיא לצורך הביעור. ואם בירך לבער חמץ יצא, ואין לברך על בדיקת חמץ או על ביטול חמץ.

י"א שטוב ליטול ידיו לפני הברכה, והוא רק משום נקיות.

אם התחיל לבדוק בלא ברכה, יברך כל זמן שלא סיים לבדוק, ואם כבר סיים יברך למחר בשעת שריפה, וי"א שיברך אז בלא שם ומלכות, דס"ל שלא נתקנה הברכה אלא בשעת הבדיקה, והרוצה לברך בשם ומלכות אין מוחין בידו, די שם על מי לסמוך.

אין לדבר בין הברכה לתחילת הבדיקה, ואם דיבר דברים שאינם מענין הבדיקה צריך לחזור ולברך. וטוב שלא ידבר בדברים אחרים עד שיגמור כל הבדיקה, כדי שישם לב לבדוק בכל המקומות שצריך, ואם דיבר באמצע הבדיקה א"צ לחזור ולברך, ובדברים השייכים לבדיקה מותר לכתחילה לדבר באמצע הבדיקה.

הבדוק כמה בתים מברך פעם אחת, וההליכה לא נחשבת הפסק. ואם בעה"ב רוצה, יעמיד אצלו בני ביתו או אחרים בשעת הברכה, כדי שיצאו בברכתו ויענו אמן, ואח"כ ילך כל אחד לבדוק במקום אחר, ואם לא שמעו ברכתו, לכתחילה אין לשלחם לבדוק, אף אם קשה לו לגמור את הבדיקה יכול לבקש מאחר שסייענו, ואותו אחר אי"צ לברך. ואם בעה"ב לא בודק כלל אלא שלוחו, ושלחיו יברך. ויש מקומות ששוכרים לבדוק, ובכל אופן שאחרים בודקים יסייע בעה"ב בבדיקה, דמצוה בו יותר מבלשלו. והחיי אדם כתב שאם בודק ביתו ותותו, והתנות נמצאת בחצר אחרת, צריך לחזור ולברך, אולם החק יוסף והמאמר מרדכי חולקים עליו, דס"ל שהכל מצוה אחת ללכת ולבדוק בכל המקומות ואין ההליכה הפסק.

הנחת פתיתי חמץ לפני הבדיקה - כתב הרמ"א שנוהגים להניח פתיתי חמץ במקום שימצאם הבודק, כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה. וכתב המ"ב שהסכמת האחרונים שאין בזה חשש ברכה לבטלה, דדעתו בברכה לבער אם ימצא, וגם דקאי על מה שיעבר הנשאר מאכילתו, ומ"מ אין כדאי לבטל המנהג. ויש להניח חמץ קשה שאינו מתפורר, ויניח במקום המשומר מפני התינוקות והעכברים, ויזהר מאוד שלא יאבד אחד הפתיתים. והאר"י כתב שיניח י' פתיתים. ולדעת הט"ז טוב יותר שלא להניח, שמוא יאבדו. ובפתחי

גמ"ח אושר בכבוד (ת"ר)

אושר בכבוד
חושבים עתיד כהלכה

בעידוד ובברכות ש' מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:

info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

פינת הריבית

כידוע ישנן כמה יוזמות של גמ"ח חברים המבוססים על הפקדות הורים, כאשר המפקדים זכאים שילוו לבניהם בבא העת.

והדברים ידועים שאין בזה איסור ריבית משום הלויני ואלוף, וכן ל"ה כאומר לו הלויני ואלוהו את בנך שזה אז אסור, שכן כאן היו כאומרי המפקדי הלווה את בני כדי שאלווה לבנך, דכיון שאין כל יחס של הלוואה בין המבטיחים אין שייך בזה כל איסור, דלא אסרה תורה אלא ריבית הבאה מלווה למלוה.

אלא שרדיין צריך והירות בזה, שהרי החברים נדרשים להפקיד כספים בגמ"ח בכדי שיהיו זכאים שהגמ"ח ילווה לילדיהם, נמצא א"כ שהגמ"ח אומר הלוויני ואלוהו את בנך, וזה ודאי אסור שהרי הגמ"ח מהנה את מלווה ע"י הלוואה לבנו של המלוה.

והנה שמענו בשם כמה ממורי ההוראה שהציעו לפתור בעיה זו בכך שקובעים שכספי ההפקדות אינם בנעמד הלוואה בגמ"ח אלא פקדון בגמ"ח, ושייכים למפקדים כך שההלוואות הניתנות מכספים אלו לא ניתנות מהגמ"ח אלא מהמפקדים, והגמ"ח אינו אלא מתווך ומתפעל את ההלוואות ופרענון, ונמצא שהגמ"ח אומר לכל חבר תלווה לבנים של אחרים דרכי ואני אדאג שאחרים ילוו לבנך. והגמ"ח מודיע מראש שאינו אחראי כלל על הכספים אלא בפשיעה, והוא ע"פ המבואר ברמ"א ריש סי' קעז דכל שגם אחריית גגיבה ואבידה על הנותן אין זו ההלוואה אלא הפקדה, ומקורו בתה"ד סי' שב.

ואף שהגר"א פליג ואוסר אף בלא אחריות כלל, והכי ס"ל למחבר קעז ו, היינו רק עד כמה שיש למקבל הנאה מהכספים המולווים אצלו אבל אם אין לו כל הנאה גם הגמ"א מודה בזה כמבואר ברמ"א ריש סי' קעז ובגר"א שם [אם כי שם שהריבית אינה קצובה מותר גם באחריות מקבל וכאן דוקא שקצובה באחריות נותן, מ"מ דון מינה ואוקי באתרה דדוקא כשיש הנאה].

ח אננס היו שטענו שהגמ"ח נהנה משוהות הכספים אצלו שבכך ניתנת לו שליטה על סידור ההלוואות למי שהבטיח לו, מ"מ אי משום הא לא איראי, דאף דכ' הגר"א (קסח סק"ט) דבעי' שלא יהיה לו הנאה כלל וכלל מוסתברא שלא אסר הגר"א אלא הנאה המהווה שימוש בכספים כגון להתלמד או להתנאות בהם (וכמשי"כ עצי לבונה קעז על הש"ך סק"ד) אבל כאן מטרת הגמ"ח היא ההלוואות לחברים ואין לגמ"ח שימוש בהם בהיותם אצלו, אלא בהוצאתם בשם המפקדים, ואף שיש הנאה משוהות הכספים בגמ"ח מפני השליטה הניתנת בזה לגמ"ח לתפעל את ההלוואות כאמור, מ"מ הנאה כוז שאיננה הנאת שימוש י"ל דאין טעם שמחמתה ייחשבו הכספים בבעלות הגמ"ח, ומודה בה הגר"א. וכן מוכח להדיא מהתרומות המוזבא בב"י קסח ובש"ך שם סקס"ט ולא פליג הגר"א.

ברם על אף שהדברים נכונים לכשעצמם להלכה ולמעשה, מ"מ לא מובן כלל כיצד אפשר להעמיד היתר זה במציאות של ימינו אשר בד"כ אין הכספים מופקדים בכספת הגמ"ח דנימא שאינם של הגמ"ח אלא של המפקדים, אלא הכספים מופקדים בחשבון הבנק של הגמ"ח, והבנק הלא מוציאם לצורך עצמו, באופן שחברי הגמ"ח המפקדים בבנק לזכות הגמ"ח, וזה מחייב את הבנק לגמ"ח ובוזה הגמ"ח מחוייב למפקדים בהמתנת זמן, א"כ על כרחך אינה אלא הלוואה דלא שייכא שמירה על ממון שאינו בעין.

ואף שאינה ממש הלוואה שהרי לא ניתנו הכספים לגמ"ח, מ"מ הגמ"ח חייב מדין ערב שלוף דוץ, שהרי הוא כלווה, ואף דאי"ש כלפי גמ"ח הא דאמרו בב"ב קעג: בההיא הנאה דקסמין עליה, מ"מ בסוגיא שם מוב' שלא הוצרכו לשלף אלא בערב שאינו קבלן דלא חשיב כאילו קיבל אבל ערב שלוף דוץ ודאי חשיב כאילו קיבל [אננס ע' רע"ק ב"מ ע' דמועד דאנו אלא מדרבנן, ואכמ"ל]. וביותר שבכאן הבנק חייב לגמ"ח מנח הפקדת החבר, א"כ הפסד החבר משתרש לגמ"ח.

אננס אכתי יוכל הגמ"ח לקבוע שההלוואות הניתנות הם בשם המפקדים, היינו שבמתן ההלוואות הגמ"ח פורע למפקדים [לכאו' מדין עבד כנעני, מיהו יל"ד טובא אי שייך דין ע"כ בגמ"ח, ועכ"פ למאן דתלי דין ע"כ בשליחות דמי אי"ש כן בגמ"ח, א"כ אין נפיעה המפקדים, י"ל שהגמ"ח מוציא את הכספים בהורות המפקד על דעת שבוז יפטרנו המפקד מחובו, ומדין ערב מחוייב המפקד לפטור את הגמ"ח כמסוכם, והלווה חייב למפקד מדין משתרשי ליה, שהפסד המפקד את חוב הגמ"ח אליו השתרש אצל הלווה], מ"מ עד שהכספים יוצאים להלוואות הם בגדר הלוואה לגמ"ח, ובתמורה לכך הגמ"ח מחייב שליחות את הכספים שלש לבני משתתשי' ליה כאמור] יפרע למפקדים ע"י דין ערב והם יייחשבו מלווים משום משתתשי' ליה כאמור] והתחייבות זו הינה גם בגין הזמן שהכספים ברשות הגמ"ח, שהרי גם אם הגמ"ח לא ישתמש בהם כלל להלוואה מ"מ מחוייב להלוות לבני המפקדים מפני עצם זה שביצעו את דרישתו להפקיד בגמ"ח. והוי אגר נטר, דנטירה זו היא המאפשרת שליטת הגמ"ח על הכספים [והחילוק בין הנאת שליטה להנאת הפקדה אלא הבגה הוא החיוב להם. אכן אם יסוכם שהגמ"ח ינכה מערך התמורה למפקד את כל הזמן שכספו אינו מולווה לאחרים שפיר דמי, דכה"ג ודאי אינו אגר נטר.

דורש תמורה לכך לכאו' פשוט בדגדר ר"ק היא, וצ"ע."

אם כנים הדברים הרי שאין מוצא אלא אם כספי המפקדים יופקדו על שמום בחשבון ואנמנו ולא אין בחשבון הגמ"ח, והא"כ המפקדים איננו מחוייב למפקדים אין כספי הפקדה אלא הבנק הוא החיוב להם. אכן אם יסוכם שהגמ"ח ינכה מערך התמורה למפקד את כל הזמן שכספו אינו מולווה לאחרים שפיר דמי, דכה"ג ודאי אינו אגר נטר.

בעידודם ובברכתם של מרן רבבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

גג של בנין נמוך או של ארונות, אם הם משופעים ואינם ראויים לתשמיש א"צ בדיקה, אפילו אם הם בתוך הבית, ואם הגג ישר ודרך להשתמש שם צריך בדיקה, וכ"ש שצריך לבדוק בתוך הארונות אם מניחים שם חמץ לפעמים או שמסתפקים מהם באמצע הסעודה. ותקרה הנמצאת תחת גג משופע, אם דרך להשתמש שם צריך בדיקה, ולפי שזו טירחא מרובה, יש להקל למכור לנכרי מקום זה עם החמץ.

מקומות שיש שם בעלי חיים - רפת בקר, או לול של תרנגולים, או חצר שמצויים שם עופות (חוץ מהחורים שבצדדים), א"צ בדיקה אא"כ ודאי היה שם חמץ, וודאי חמץ אפשר דהיינו שהכנים לשם חמץ בתוך ל' יום, אבל דעת המקור חיים שהכונה שודאי היה שם חמץ בליל י"ד. והרמ"א כתב שבמקום שהעופות מצויים א"צ לבער אפי' ודאי חמץ עד לאחר זמן איסורו, והסכמות האחרונים שבחצר שלו או של שותפין אין להניח חמץ ולסמוך שיאכלוהו עופות, ואם הניח שם חמץ צריך לבדוק ולבער, אבל מותר להשליך חמץ במקום המופקר לרבים ולהפקיר את החמץ קודם זמן איסורו. ומקום הנחת מאכל האווזים טעון בדיקה, כיון שע"י האכילה הגרעינים נופלים למקום שאינם יכולים לאוכלו, והגרעינים הם חמץ גמור כיון ששורים אותם במים.

חורי כתלים - חור שבין יהודי לחבירו, כל אחד בודק עד מקום שיידו מגעת, והשאר מבטלו בליבו אף שיש לחוש שנתגלגל לשם חמץ, ואפ"י אם יש שם ודאי חמץ מועיל הביטול, ועיין בסימן תל"ו אם מותר להנות מחמץ כזה אחרי פסח. וחור שבין ישראל לנכרי, אף אם ודאי יש שם חמץ א"צ לבדוקו בלילה לאור הנר, שמא יחשוד הנכרי לכשפים ונמצא בא לידי סכנה, אלא יבדוק שם ביום י"ד לאור היום, וצריך לבטל את החמץ בלילה.

כותל שנפל - כותל שרגיל להשתמש בו בחמץ בחורים והכותל נפל, אפ"י אין הגל גבוה ג' טפחים א"צ לבדוק תחתיו במקום שמצויים עקרבים, או במקום שמצויים נחשים שממיתים, אלא יבטלו בליבו, ואם לא ביטלו עד שעבר זמן איסורו, לדעת העולת שבת צריך לחפש במרא וחצינא בענין שאין בו סכנה, וכתב הבית מאיר שכך הדין לרש"י והר"ן, אך לדעת התוס' יש להסתפק, ויש להסתפק אם לדעת רש"י והר"ן כדאי להחמיר לפקח מעטה, כיון שאם יתגלה החמץ אפשר שעובר בבל ידאח. ואם ודאי יש שם חמץ, אם אין עליו גובה ג' טפחים צריך להוציאו במרא וחצינא, ואם לא הוציאו החמץ אסור אחר הפסח אע"פ שביטלו, ואם יש עליו ג' טפחים, מדרבנן צריך לבטלו, ואם מוצא שם חמץ אחרי הפסח הרי הוא מותר אף באכילה, וי"א שמדאורייתא חייב לבטלו, ולדבריהם אם לא ביטלו עד שהגיע זמן איסורו חייב לפקח את הגל ולבערו במרא וחצינא אם יש שם סכנת עקרבים, ואם הגל גדול ואינו יכול לפקח אותו מותר לכ"ע ויהיו שא"צ לשכור פועלים, והגר"ח כתב שא"צ לבטל אפי' לכתחילה, והעיקר כדעה ראשונה.

מרתף יינות המלא עד תקרתו בחביות יין, ומסתפקים ממנו לפעמים בזמן האכילה, א"צ לבדוק אלא את השורה הקדמית העליונה ואת השורה שתחתיה, וי"א שיבדוק את השורה העליונה הקדמית ואת זו שבפנים יותר.

בתי כנסיות ובתי מדרשות צריכים בדיקה בליל י"ד לאור הנר, מפני שהתינוקות מכניסים שם חמץ, ולא יפה מה שעושים השמושים שמכבדים אותם היטב ביום, דאינו כמו שתיקנו חז"ל, ויכולים לברך על בדיקה זו, אבל א"צ לבטל אחר הבדיקה, דאינם יכולים לבטל מפני שהחמץ אינו שלהם. ואם עבר ולא בדק בליל י"ד, יכול לבדוקם לכתחילה לאור היום מפני שדרך להרבות בהם בחלונות, ובשעת הבדיקה צריך לפתוח את החלונות, ומ"מ בחורים וסדקים צריך לבדוק לאור הנר.

כיסים ובתי יד של בגדים שנותנים בהם חמץ לפעמים, משלו או משל התינוקות, צריכים בדיקה, אפ"י אם הוא אומר שודאי לא נתן שם חמץ, דלפעמים לא שם לב, ונכון לבדוקם בשעת בדיקת חמץ, ומ"מ נכון לחזור ולנערם בשעת הביעור שמא הכנים בהם חמץ אחרי הבדיקה.

כיבוד הבית - כתב הרמ"א שכל אדם צריך לכבד חדריו קודם הבדיקה, כדי שיוכל לבדוק היטב, וכתב המ"ב שהמנהג לכבד את כל הבית ביום י"ג, כדי שיוכל לעשות הבדיקה כדין בתחילת ליל י"ד, ובשעת בדיקה המנהג ליטול נוצות ולכבד היטב במקום החורים והסדקים לגרור משם את החמץ עם הנוצה. וכתב השו"ע שאף המכבד חדרו ב"י ג' ניסן ומכוון לבדוק את החמץ ולבערו ולא להכניס יותר חמץ, אעפ"כ צריך לבדוק בליל י"ד, ואפ"י אם בדק לאור הנר בחורים צריך לחזור ולבדוק בלילה, שלא לחלף בין בדיקה לבדיקה, ומשום שאין לסמוך על בדיקת היום מפני שהנר אינו מאיר יפה ביום, והנה לטעם א' כתב התה"ד שדי שישייר חדר אחד לבדוקו בלילה, ואין זה ברוך, ולטעם השני לא מהני שיבדוק בלילה רק חדר אחד.

סימן תל"ד

זהירות שלא יאבד החמץ שנשאֵר - צריך להצניע בשעת הבדיקה ואחריה את החמץ שמשייך לאכול, ואת החמץ שמוצא בבדיקה, ולא יוליכו אנה ואנה, ואם לא הצניע את החמץ, אם לא ידוע לו שנחסר ממנו, א"צ לחזור ולבדוק, ואם נטל עכבר בפניו מהחמץ, או שנחסר מהחמץ שנשאֵר, צריך לחזור ולבדוק, ומ"מ א"צ לברך שנית על בדיקה זו, ואם בדק ולא מצא צריך לחזור ולבטל את החמץ (ואנו בלאו הכי חזורים ומנטלים בשעת שריפה).

כפה כלי על החמץ ולא מוצאו, א"צ לבדוק, דודאי נטלו אדם, (אא"כ הניחו במקום שהתינוקות ממשמשים שם), ולכן יכפה כלי על החמץ או יתלנו באויר או יניחו בתיבה אמנם כיון שחסם תיבה חתורה אצל עכברים צריך להניח בתיבה כזו שעכבר לא יכול להגיע לשם. ואין להניח את החמץ בכלי ולכסותו, מפני שדרכם של שרצים לגלות.

ביטול חמץ

נוסח הביטול - יאמר אחר הבדיקה 'כל חמירא דאיתיה ברשותי דלא חזיתיה ודלא ביערתיה ליבטל ולהוי כעפרא דארעא', ונכון שיוסיף וליהוי **הפקר** כעפרא דארעא, ומהני אע"פ שאמר זאת בינו לבין עצמו. ולשון 'חמירא' כולל חמץ ושאור, אבל בשאר לשונות ואפי' בלשון הקודש צריך להזכיר כל אחד בפני עצמו, והגר"א מפקפק על זה, דמשמע בירושלמי שמספיק לומר חמץ.

צריך לומר הנוסח בלשון שבמין, ואם אמר בלשון שאינו במין, אם הוא יודע לפחות ענין הביטול שהוא מפקיר חמצו, יצא בדיעבד, אבל אם אינו מבין כלל והוא חושב שזה איזו תפילה, לא יצא אפי' בדיעבד.

טוב לחזור ולבטל את החמץ ביום י"ד לפני תחילת שעה שישית, מפני הפת ששייר או שקנה אחרי הביטול בלילה. ויאמר בביטול היום 'דחזיתיה ודלא חזיתיה, דבערתיה ודלא בערתיה', שהרי ביטול היום הוא בשביל מה שהשאיר, ומ"מ צריך לבטל גם בלילה, שמא ישכח לבטל ביום עד שעה שישית. וכתב הגר"א שיבטל רק אחרי השריפה, כדי לקיים מצות שריפה בחמץ שלו, ונמצא שצריך לשרוף וגם לבטל לפני תחילת שעה שישית, שהרי בשעה שישית החמץ אסור בהנאה וא"א לבטלו.

שליח יכול לבטל את החמץ, ויאמר 'חמצו של פלוני דלא ידע ביה' וכו', וביום יאמר 'ידידע ביה ודלא ידע ביה', ולא יאמר 'חמץ דאיכא בביתא הדין' שמא יש לו במקום אחר. ודווקא אם נשלח לבטל מהני, אבל שליח לבדיקה אינו יכול לבטל, ויש מפקפקים בזה, וס"ל דמסתמא עשאו שליח גם על הביטול, וכתב המגן האילף שכלן צריך השליח לבטל, וגם המשלח צריך לבטל, ובלאו הכי אינו מועיל, אמנם אם המשלח בביתו וביקש מאחר לבדוק, צריך המשלח לבטל בעצמו אא"כ ציווה להדיא שיבטל. ומי שאינו שליח כלל אינו יכול לבטל אף היכא דזכות הוא לו (כגון שהוא בדרך ושכח לבטל), ויש מחמירים שגם שליח מפורש על הביטול לא מהני, ובשעת הדחק יש להקל. וקטן אינו נעשה שליח.

מי שאינו בביתו יבטל במקום שהוא נמצא, ואפ"י אם מינה שליח עדיף שיבטל בעצמו (ד"א ששליחות לא מהני, ואם לא בדק ודאי עליו להחור לבטל בעצמו, דבדאורייתא לא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו), ואם האשה יודעת שאין דרך בעלה לבטל, טוב שתבטל מעצמה, ותאמר (בלשון שמבינה) 'כל חמירא דאיכא ברשות בעלי' וכו', ואפ"י אשה שאינה בודקת בעצמה אלא ע"י שליח, טוב שתבטל בעצמה, דאפילו בבעל שהחמץ שלו יש מופקפקים בביטול ע"י שליח, ויכולה אף לעשות שליח לבטל, אך טוב יותר שתבטל בעצמה, אמנם לכתחילה אין ראוי שהבעל יסמוך על ביטול אשתו, כיון שאין החמץ שלה, אלא יבטל במקום שהוא נמצא. ואלמנה כיון שהחמץ שלה דינה כאיש שיכולה לבטל בעצמה או ע"י שליח.

אפוטרופוס של יתומים חייב לבדוק ולבער ולבטל, ואם נוהגים לתת שכר על הבדיקה נותן שכר, ואם עבר ולא ביער ולא ביטל, אין לחייבו כיון שאינו חייב אלא בפשיעה, ויתום קטן שאין לו אפוטרופוס ועבר עליו הפסח, אפשר שאין לאסור את החמץ אחרי פסח, דלמאן ניקנסיה.

סימן תל"ה

מי שלא בדק בליל י"ד יבדוק ביום י"ד באיזה שעה שיזכר בזה, ואפ"י בשעה שישית שהחמץ אסור בהנאה חייב לבדוק, ואין חוששים שיבוא לאוכלו, כיון שהוא עסוק בביעורו, ולא ישתהה בזה, שמא ישכח שוב, ואם עדיין לא הגיעה השעה השישית צריך לבטל את החמץ לאחר הבדיקה (אבל אח"כ לא מהני ביטול).

ואם לא בדק ביום י"ד, אפ"י אם ביטל יבדוק בתוך הפסח שמא יבוא לאוכלו. וביו"ט עצמו שאינו יכול לשרוף, י"א דמי"מ יבדוק ויכפה עליו כלי, וי"א שיבדוק בחול המועד, והפ"ר מכריע שאם לא ביטל את החמץ, אפשר שיבדוק אף ביו"ט, אבל אם ביטל יבדוק בחול המועד, וזה תלוי אם המוצא חמץ ביו"ט ולא ביטלו יכול לטלטלו ולבערו או לא.

ואם לא בדק בפסח יבדוק לאחר הפסח להבדיל בין חמץ מותר לאסור, כדי שלא יכשל בחמץ שעבר עליו הפסח שהוא אסור בהנאה. וכל הבדיקות צריכות להיות בנר ובחורים ובסדקים אפ"י אם בודק ביום, אמנם אם בודק ביו"ט אפי' לדעת המתירים צ"ע אם מותר להדליק נר, ואם ביטלו ודאי אין להדליק נר. ולענין ברכה, על הבדיקה שאחר הפסח לא יברך, כיון שמותר להשהותו, אבל אם בודק בפסח יברך אפי' אם ביטל, ואם נתחמץ לו חמץ בפסח יברך על הביעור, אא"כ אינו חמץ גמור, ואם בדק וביטל לפני פסח ומוצא חמץ בפסח, נחלקו האחרונים אם צריך לברך, וספק ברכות להקל.

מי שלא בדק ומת אחר זמן איסורו, אם היורשים כוונו לזכות בחמץ וחצרם קונה להם, עוברים בכל יראה, וצריכים לבדוק ולבער, ואם לא עשו כך החמץ אסור אחרי פסח, ואם לא כונו לזכות א"צ לבער, אא"כ הם משתמשים באותו חדר שדי שיש לחוש שיבואו לאכול ממנו, וי"א שבכל גזונא היורשים צריכים לבדוק ולבער.

סימן תל"ו

חיוב בדיקה ביוצא מביתו לפני פסח

המפרש מבשלה לים, או היוצא בשייִרא, אם מינה לפני נסיעתו שליח שיבדוק את החמץ כשיגיע הזמן, אין צריך לבדוק בעצמו לפני שיוצא, אך נכון שיבטל בעצמו ג"כ, (וטוב למנות איש, ואם אין איש יכול למנות אשה). ואם לא מינה שליח לבדיקה, **אם יצא בתוך ל' יום** חלה עליו כבר חובת בדיקה דשואלים ודורשים בהלכות הפסח קודם לפסח ל' יום, ולכן צריך לבדוק לאור הנר, בלילה שלפני יציאתו, אפילו אם אין

דעתו לחזור עד אחרי פסח. וכתב הרמ"א שלא יברך אז על הבדיקה על ביעור חמץ, כיון שאינו מבער למחרת את החמץ, וכן דעת הלבוש, וכן משמע מסתימת המ"א והט"ז וש"א, אמנם דעת הב"ח בשתן ל' צריך לברך, ודעת הפר"ח שאף לפני ל' צריך לברך, וכן מבואר ברא"ה, וצ"ע למעשה. וצריך לבטל אז את החמץ שלא מוצא בבדיקה, ויאמר כל חמירא וחמינע דאיכא בביתא הדין וכו'. ואם שכח לבדוק בלילה יבדוק ביום. ואם שכח ויצא בדי בדיקה, למ"א אפשר שצריך לחזור ולבדוק או לשלוח שליח לבדוק, ולבית מאיר, וכן מוכיח החק יעקב מהש"ע, בביטול סגי. ואם נשארים בביתו ילדים קטנים והוא צריך להשאיר להם חמץ לאכול ואין לו אדם שיכול למנותו לשליח על הבדיקה, יוציאם לבית אחר, ואת ביתו יסגור אחר הבדיקה.

ואם הוא יוצא מביתו קודם ל' יום אין עליו חובת בדיקה, וכשיגיע פסח יבטל את החמץ במקום שיהיה, דאל"כ עובר בבל יטימן. ואם יש בביתו חמץ ידוע, ו"א שחייב לבערו לפני שיצא, ויש מקילים בדבר. ואם דעתו לחזור לפני פסח (וכ"ש בפסח עצמו), צריך לבדוק לפני השיצא, שמאל לא יחיה לו פנאי לבער לפני יו"ט, ואפילו אם ביטל את החמץ צריך לבדוק, ואפי' אם יוצא בתחילת השנה, אם יוצא לים או בשיירה, צריך לבדוק אפי' אם דעתו לחזור הרבה זמן לפני פסח, שמא ישתהה ויחזור ביו"ד בבין השמשות ולא יספיק לבער, אבל אם יוצא לדרך קרובה, אפי' ביוצא בתוך ל' יום לא חיישינן, ואם צריך לחזור סמוך ממש לבדיקה, אף בדרך קרובה צריך לבדוק, ויש מקילים בזה, ולמעשה יש לדון לפי קירוב וירחיוב המקום.

ויש אומרים (שו"ע סעיף ב') שאם יוצא קודם ל', אם דעתו לחזור לפני פסח א"צ לבדוק, דאין חוששים שיגיע בבין השמשות ולא יספיק לבער לפני פסח, ואם לא הגיע לביתו בפסח יבטלנו ולא יברך על הביטול, דבביטול במחשבה סגי ואין מברכים על דברים שבלב, ורק בדעתו לחזור בפסח צריך לבדוק ובטל אפי' אם יוצא מראש השנה (ואם שכח לבדוק יבטל כשיגיע פסח וכנ"ל), בדפסח אינו ברשותו לבטלו, ועובר על בל ראיא, אולם כשיוצא תוך ל' צריך לבדוק גם לדעה זו אף שדעתו לחזור לפני פסח, ואם דעתו לחזור אחרי פסח, צריך לבדוק לכ"ע. ויש להחמיר כדעה ראשונה, ובמקום הדחק כגון שיצא כבר בשיירא, יש להקל שא"צ לחזור אם אין דעתו לחזור בפסח עצמו.

העושה את ביתו אוצר בתוך ל' יום, והוא מקום שמכניסים בו חמץ, טעון בדיקה אפי' אם אינו עתיד לפנותו עד אחרי פסח, כיון שכבר חלה עליו חובת בדיקה, ואם לא בדק קודם, צריך לפנות את האוצר ולבדוק. ואם עושהו אוצר לפני ל' יום, אם דעתו לפנותו לפני פסח צריך לבדוק, דיש לחוש שיתחיל לפנותו לפני פסח ובפסח יהיה פחות מו' טפחים גובה מכוסה על החמץ וישכח לבדוק מפני שהוא מכוסה, (ול"א הנ"ל בעושה האוצר לפני ל' דווקא בדעתו לפנותו בפסח צריך בדיקה), ואם דעתו לפנותו אחרי פסח א"צ לבדוק, דכיון שיש עליו את האוצר הוי כמבוער, וסגי בביטול כשיגיע פסח, ואם יש שם חמץ ידוע צריך לבערו מתחילה, ויש מקילים אף בחמץ ידוע.

אוצר חטים שהניחו על גבי חטים מהומצצים, אם נעשה האוצר קודם ל' יום, א"צ לבער גם למיד' הנ"ל שבחמץ ודאי צריך לבער גם קודם ל', כיון שהאוצר כבר נעשה, אלא מספיק לבטל, ואחרי פסח כשיפנה את האוצר אסור להנות מהחמץ, (כיון שמתחילה עומד לפנותו אחר הפסח), אך יכול למכור את כל האוצר לנכרי, ויהיה מותר אח"כ להנות ממנו. (אמנם אם הניח בקרקעית הבור חטים סתם, ואח"כ נתחמצו מלחות הבור, אפי' עשה האוצר בתוך ל' א"צ לפנותו, דהוי כחמץ שנפלה עליו מפולת, ויבטל החמץ לפני פסח, ומסתבר שאסור להנות מהם אחרי פסח אם הם ודאי חמץ). ואם בעת שהניח האוצר לא היה שם ודאי חמץ, מותר למכור את האוצר כולו אחרי פסח, דשמא נתחמצו אחרי פסח, ושמא לא נתחמצו כלל אלא נתעפשו. ואם רוצה להניח אוצר חטים בבור, אפי' אם אינו יודע אם יש שם חטים של חמץ, צריך לכבד אותו מקום ולבדוקו לאור הנר, לפני שמונח שם את החטים.

ישראל שעזוב בית של נכרי בתוך ל' יום, אם הוא הולך לבית אחר א"צ לבער את החמץ מבית הנכרי אפי' אם הנכרי לא יכנס לבית לפני פסח, דכיון שאינו עתיד לחזור הרי הוא מפקיר את החמץ שנשאר שם, אבל אם הוא מפרש בים או יוצא בשיירא ולא יכנס בפסח לבית אחר לקיים שם מצות ביעור בעצמו, (או שבעה"ב שם יבדוק עבورو מדין שליחות), ו"א שחלה עליו חובת ביעור בבית הנכרי אף אם הנכרי יכנס לבית בפסח ויכניס לשם את חמצו, אמנם אם נכנס לשם ישראל אחר א"צ לבדוק כיון שהישראל השני בודק, וכן הדין כשיוצא מבית ישראל וישראל אחר נכנס. וי"א שאין חיוב על הישראל לבדוק את הבית אפי' אם הנכרי לא נכנס לבית, והגר"ז סובר שדווקא אם הנכרי נכנס לדור בבית א"צ לבדוק. ולדינא יש להקל היכא שהנכרי נכנס לבית.

בדיקת חמץ במקומות שמוכרים לנכרי - חדרים שהאדם מוכר לנכרי ביו"ד עם החמץ שבהם, נחלקו האחרונים אם יש חיוב לבדוקם בליל יו"ד, ואף שאין למחות ביד המקילים, טוב יותר למכור ביום י"ג, והנהוגים למכור רק ביו"ד צריכים להזהר לבאר שהוא מוכר את כל החמץ שנמצא בחצר (כדי לכלול גם את מה שבחורים וסדקים), ולא למכור רק את החדר והשיכר והיו"ש שבו.

ל' יום לפני פסח צריך לעיין בכל דבר שעושה שלא ישאר בו חמץ באופן שלא יוכל להסירו בנקל.

סימן תל"ז

חיוב בדיקה בבית שכור

המשכיר בית לחבירו ביו"ג ניסן לצורך יו"ד ואילך, לדעת השו"ע אין השוכר חייב לבדוק אא"כ קנה השוכר את הבית בדרכי הקניינים

(כסף או שטר או חזקה או קנין סודר), וגם מסר לו המשכיר את המפתח, לפני תחילת ליל יו"ד, אע"פ שאין דעתו להכנס לדור שם עד אחרי פסח, וכן צריך השוכר לבטל את החמץ, ומ"מ גם המשכיר יבטל את החמץ להדיא. וכן הדין אם אין לבית מנעול וקנאו השוכר. ואם השוכר חזר והפקיד את המפתח אצל המשכיר על המשכיר לבדוק, והפר"ח כתב שלע השוכר לבדוק כיון שיכול לחזור לקחתו. אבל אם השוכר לא זכה בבית, או שלא מסר לו מפתח, חייב המשכיר לבדוק, אפי' אם בהמשך הלילה נכנס השוכר לדור בבית, ואם המשכיר אינו בעיר, חייב השוכר לבדוק. וי"א שהשוכר חייב לבדוק אפי' אם לא קנה אלא רק מסר לו מפתח, דאין המשכיר יכול להכנס, וי"א שנכון להחמיר כשניהם וחלה חובת הבדיקה על השוכר והמשכיר, מיהו לכונ"ע יכול אחד להיות שליח של חבירו, ויוצאים ידי חובה לכונ"ע.

המוכר בית לחבירו והחזיק הלוקח בבית, אע"פ שהמפתח ביד המוכר חייב הלוקח לבדוק, כיון שאין למוכר שום זכיה בקרקע.

השוכר בית מחבירו ביו"ד אחרי שכבר עבר זמן שהיה יכול המשכיר להספיק לבדוק בו, אם המשכיר או אשתו או בני ביתו נמצאים בעיר, ישאלם אם הבית בדוק, דכיון שהיה כל השנה בחזקת שיש בו חמץ אין סומכים על החזקה שנבדק כשאפשר לברר, וכן ישאלם אם ביטלו את החמץ, (ואם שאלם רק על הבדיקה א"צ לבטל). ואם אינם בעיר, הרי הבית בחזקת בדוק, ומבטל את החמץ בלילו ודיו.

השוכר בית שחזקתו בדוק, והיינו ביו"ד או שאמר לו המשכיר שהוא בדוק, ונמצא שאינו בדוק, על השוכר לבדוק, ואינו מקח טעות אפי' במקום שבדוקים בשכר, דניחא ליה לאיניש להתעביר מצוה בממונו, ואין המשכיר צריך לתת לשוכר את דמי הבדיקה. וי"א שבמקום שבדוקים בשכר, והתנה להדיא שהבית יהיה בדוק, אם השוכר הוציא על זה הוצאות צריך המשכיר לשלם לו. ולדינא פסקו כדעה ראשונה, דיכול לומר קים לו והמוציא מחבירו עליו הראיה. ואם התנה השוכר להדיא שהוא שוכר ע"מ שהבית יהיה בדוק, דעת הפר"ח שהמקח בטל, וכ"כ המקור חיים, וצ"ע לדינא.

נאמנות עבד ואשה וקטן על הבדיקה - בית ששכרו ביו"ד וידוע לנו שהמשכיר לא בדקו, ואמרו עבד או אשה או קטן שהגיע לחינוך שהם עצמם בדקוהו, נאמנים, אף אם היה שם ודאי חמץ, כיון שמדאורייתא בביטול סגי, אמנם אם כבר הגיעה שעה שישית שאין ביד השוכר לבטל אינם נאמנים וצריך לבדוק, כיון שאז חיוב הבדיקה הוא מדאורייתא. ולכתחילה אין לתת לעבד או אשה או קטן לבדוק, כיון שהבדיקה יש בה טורח גדול ויש לחוש שמא יתעצלו.

סימן תל"ח

מתי צריך לחזור ולבדוק

עכבר שנכנס לבית בדוק עם ככר בפיו ומצא בבית פרורים, אפי' אם הפרורים יחד הם בגודל של כל הככר צריך לחזור ולבדוק, מפני שאין דרכו של עכבר לפרר והני פיוריים מעלמא אתו ולא מהככר, וכתב המ"א שא"צ לבדוק אלא את החדר שהעכבר נכנס לשם, (ועיין בסיומן תל"ט מה הדין אם לא יודעים לאיזה חדר העכבר נכנס), וכן הדין בכלב או תרנגול. ואם מצא בבית ככר שלם, א"צ בדיקה, דתולין שזה הככר שהכניס, אמנם אם לא ביטל את החמץ, שאז זה ספק דאורייתא, צריך לחזור ולבדוק (י"א דווקא בגדול, וי"א אפי' בקטן), אא"כ הוא יודע שזה הככר שהעכבר הכניס.

תינוק שנכנס לבית בדוק וככר ביזו, ונכנס אחריו ומצא בבית פרורים, א"צ לחזור ולבדוק, מפני שדרך התינוק לפרר ורגליים לדבר שאכלו, וי"א שאם אין בפרורים כדי כל הככר צריך לחזור ולבדוק. והעיקר כדעה ראשונה, אך אם לא ביטל וכבר עבר הזמן שיכול לבטל, יש להחמיר לחזור ולבדוק. ואם לא מצא פרורים צריך לחזור ולבדוק את החדר שנכנס לשם, אמנם אם יש בתינוק דעת הוא נאמן לומר שאכלו. נכרי שנכנס עם חמץ לבית בדוק, א"צ לחזור ולבדוק, דאין דרכו להטמין, משא"כ בעכבר ובתינוק.

המוצא חמץ בבית אחרי הבדיקה, א"צ לחזור ולבדוק את כל הבית בגלל זה.

חמץ שנשאר במקום שאינו יכול להגיע לשם - כזית חמץ הנמצא על קורה, חייב להביא סולם ולהורידו, ולא מהני ביטול, שמא יפול החמץ בפסח מהקורה ויבוא לאוכלו, (ובפחות מכזית סגי בביטול, ויש מפקפקים בזה). אבל חמץ שנשאר בבור א"צ להעלותו, אלא מבטל בליבו, אפי' אם אין בבור מים, אמנם אם נודע לו בזמן שכבר לא מועיל ביטול, או שדרכו להשתמש בבור כל השנה, צריך להעלותו ולבערו, ואם ביטל החמץ בזמנו כנהוג, מהני אף לככר זה אף שלא ידע ממנו. אמנם אין להטמין חמץ בבור בידים, ואם הטמינו על דעת שישאר שם עד אחרי פסח לא מועיל אפי' ביטול אלא צריך להוציאו ולבערו.

סימן תל"ט

דיני בדיקה בספק חמץ

רוב וקבוע - ט' צבורין של מצה ואחד של חמץ, ובא עכבר ונטל בפנינו מאחד מהם, ואין ידוע אם נטל חמץ או מצה, ונכנס לבית בדוק, צריך לחזור ולבדוק את הבית, דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, ומשמע שאפילו אם הוא ביטל את החמץ צריך בדיקה.

וכתב הרמ"א שאם הככר קטן ויכול העכבר לאוכלו, א"צ לבדוק, דהוי ספק ספיקא. ויש דעות באחרונים אם גם השו"ע מודה לזה, ולדינא

יש לסמוך על הכרעת הרמ"א ובפרט כשביטלו, וכתב הפמ"ג שלכתחילה ודאי נכון שיבטלו.

וכל זה כשנטל בפנינו מאחד הערימות, אבל אם נטל שלא בפנינו, או שנטל העכבר את הככר אחרי שפירש הככר שלא בפנינו ממוקם קביעותו, או שנתערבו הערימות זה בזה, אזלינן בתר רובא וא"צ לחזור ולבדוק אפי' אם לא ביטל את החמץ, אמנם אסור לאכול את הככר בפסח, דלענין אכילה לא אזלינן בתר רובא בחמץ.

ספק חמץ כגון ב' צבורין אחד של חמץ ואחד של מצה, וב' בתים אחד בדוק ואחד אינו בדוק, ובאו שני עכברים וכל אחד נטל מערימה אחת ונכנס לבית אחד, וכן ב' בתים בדוקים ונכנס לאחד מהם עכבר עם חמץ ואין ידוע לאיזה נכנס, אם ביטל את החמץ א"צ לחזור ולבדוק, ולדעת הרמ"א אם הככר קטן שיכול העכבר לאוכלו, יש להקל אף בלא ביטל. אמנם בב' בתים בדוקים אם באו לישאל בבת אחת, השו"ע מיקל גם בזה היכא שביטלו, והרמ"א כתב שמוסקנת הפוסקים דאפי' ביטול לא מהני כשבאו בבת אחת, וצריך לחזור ולבדוק, ועיין בבית יוסף ובדרכי משה מה הדין אם הככר קטן שיכול העכבר לאוכלו.

עכבר שנכנס עם חמץ לבית ונכנס ובדק פעם אחת ולא מוצא כלום, או שבדק חלק מהבית ומצא ככר, אפי' אם לא ביטל את החמץ א"צ לחזור ולבדוק. וי"א שאם בדק חלק מהבית ומצא ככר, אין להקל אא"כ ביטל את החמץ, ובזה וכן בב' אופני ב' צבורין הנ"ל שמקילים רק אם ביטל, אם עדיין לא עברו ו' שעות ביום יו"ד, יכול לבטל וא"צ לחזור ולבדוק.

הניח ט' ככרות חמץ ומצא י', אפי' אם ביטל את החמץ צריך לבדוק ולחפש את כל הככרות שהניח, בין בהניח ט' קשורים ומצא י' קשורים, בין בהניח ט' נפרדים ומצא עוד אחד, דכיון שאינו מכירים חוששים שחולדות גדרום ואלו הם ככרות אחרים.

הניח י' ככרות ומצא ט', אפי' אם ביטל את החמץ צריך לבדוק ולחפש את כל הככרות שהניח. וי"א שכל זה רק בקשורים יחד, שודאי כולם ניטלו יחד, אבל אם אינם קשורים יחד א"צ לבדוק אלא אחרי האחד, וכן פסקו האחרונים. ואין להקל בזה אלא כשביטל את החמץ מקודם או שמבטלו עכשיו, דכיון שהוא דרבנן תולים שזה אותו חמץ.

הניח חמץ בזוית זו ומצאו בזוית אחרת, לדעת השו"ע צריך לחזור ולבדוק את כל הבית, והסכמות האחרונים שאם ביטל או שמבטל עכשיו א"צ לחזור ולבדוק, ודעת הגר"א שאם ביטלו מותר גם לדעה הראשונה. ולדעת הטור ודווקא בגדול צריך לחזור ולבדוק ולא בככר קטן.

סימן ת"מ

חמץ של נכרי שנמצא ביד ישראל

נכרי שהפקיד חמצו אצל ישראל והחמץ נמצא בבית הישראל או בשאר מקום שהוא רשותו, אם הישראל חייב באחריות מגניבה ואבידה, וקיבל אחריות בהדיא עם קנין, (אבל בסתמא אין דין שומרים לנכרים, ודעק"א מנודד שלענין פשיעה סגי בקבלה בעלמא בלא קנין), או שמדין המלוכות נתחייב באחריות אף בלא קנין, חייב לבערו בזמן הביעור, אם אין הנכרי כאן להחזירו.

וי"א שאפי' אם הישראל אינו אלא שומר חנם וחייב רק בפשיעה חייב לבערו, ולכתחילה יש לחוש לדעה זו ולהחזיר את הפקדון לנכרי, ואם הנכרי אינו כאן יעשה מכירת חמץ (שאף שלהרבה פוסקים מכירה וביטול לא מועילים בחמץ שגופו אינו שלו, כגגון זה יש לסמוך על המקילים), וגם יבטל את החמץ, ואם כבר הגיעה שעה שישית שא"א למוכרו יש לסמוך על דעה ראשונה, ומותר להשהות את החמץ עד שיבוא בעליו, וכשיבוא יחזיר לו את החמץ מיד אפי' אם זה באמצע פסח (שהרי י"א שאסור מהתורה להשהותו אצלו), אך יזהר שלא יגע בו, ואחרי פסח החמץ מותר אף באכילה, אפי' אם לא החזירו לבעליו.

וי"א שאפי' אם הנכרי אלם ויכפהו לשלם אם יאבד, אף שאינו חייב באחריותו בדין תורה ולא בדין המלכות, חייב לבערו, ויש חולקים, והעיקר כדעה ראשונה, ומ"מ אם עבר הפסח ולא ביערו אין להחמיר ומותר אפי' באכילה.

ואם חזר והפקידו ביד נכרי אחר, אע"פ שהנכרי קיבל על עצמו את כל האחריות שהיתה לישראל, לא מהני, כיון שהישראל נשאר חייב באחריות כלפי הראשון, (אמנם אחר הפסח החמץ מותר אף אם הנכרי השני לא קיבל אחריות). ויש מקילים בזה, ולדעתם מהני גם היכא שמכר את החדר שבו החמץ לנכרי, ואם הנכרי קיבל אחריות על גניבה ואבידה, ונכון שימכור לנכרי גם את החמץ וגם את הבית. ואם חזר והפקידו ביד בעליו מותר אף לדעה ראשונה, אף אם הבעלים לא קיבלו שמירה אלא בתורת שומר חנם, והוא קיבל אחריות גניבה ואבידה, דאחריות לבד אינו אוסר.

ואם עבר ולא ביער ועבר עליו הפסח, דעת הרבה פוסקים שחמץ זה אסור באכילה ובהנאה, (ומ"מ אם הנכרי בא לקחת את החמץ שלו מותר להחזיר לו, אא"כ יש לחוש שימכרנו לישראל), ויש מקילים בזה, ויש לסמוך על המקילים עכ"פ לענין היתר הנאה.

ואם הישראל השאיל או השכיר לנכרי מקום מיוחד לחמצו לא מהני, דשכירות לא קניא, אך באופן זה לכונ"ע אין לאסור את החמץ אחרי פסח, אם ייחד לו מקום. ודווקא אם ייחד מקום לדעת הנכרי, אבל שלא לדעת הנכרי לא מהני אפי' אם עשה מחיצה.

ואם הישראל אינו חייב באחריותו כלל אינו חייב לבערו, אפי' אם הוא כבוש תחת ידו כגון גר תושב (שנתיישב בארצך ויד ישראל

שולטת בו) ושרוי עימו בחצר, ומו"מ צריך לעשות מחיצה גבוהה י" טפחים לפני החמץ כדי שלא יבוא לאוכלו, וכפית כלי לא מועילה, שמא ינטל הכלי, וסדין שאינו קשור למטה לא מועיל מפני שעוברים תחתיו. ומשמע מוסתמים הפוסקים שגם אם החמץ צריך הכנה ואי"א לאוכלו מיד צריך מחיצה, ובאשל אברהם להגאון מבוטשאטש מיקל בזה אם הקמחים אינם אלא חשש חמץ. ופת עכ"ם צריכה מחיצה אפי' במקום שנוהגים איסור בפת עכ"ם. אמנם בפסח אין לקבל חמץ לפקדון אף שאינו חייב באחריותו כלל ואפי' בחינם.

נכרי שהניח חמץ בבית ישראל בלא רשותו, צריך לעשות מחיצה עשרה לפני החמץ, ואם הניחו ביו"ט עצמו שאינו יכול לעשות מחיצה יכפה עליו כלי. (רמ"א). וכתב המ"ב שאפי' אם הניחו בחול המועד ויודע שהנכרי יקחתו אחר יום או יומיים צריך מחיצה, והיכא שאם יבער את החמץ לא יתחייב לשלם לנכרי, דעת החק יעקב שאין לעשות מחיצה בחול המועד משום טירחא יתירא, אלא יזרוק אותו לחור, והא"ר כתב שיעשה מחיצה אפילו בחול המועד. ואם יודע שהנכרי יחזור ויקחהו באותו יום יש להקל דדי בכפית כלי.

נכרי שונכס עם חמץ בידו לבית ישראל, א"צ להוציאו אע"פ שרואהו, ואין חוששים שיבוא לאוכלו כיון שהוא תחת יד הנכרי והוא משמרו, אבל אסור לאכול עימו יחד באותו שלחן אפי' בהפסק מפה שאפי' אינו בכרי את הנכרי, ומשא"כ בבשר בחלב מחמת בהפסק מפה, אמנם מותר להניח לנכרי לאכול על שלחנו בזמן שהישראל אינו אוכל, וצריך להזהר לנקות ולהדיח את השלחן היטב אחרי שהנכרי סיים לאכול, שלא ישארו פרורים מחמצו, וכן יזהר שהנכרי יטול את כל החמץ מבית הישראל. ונכרי שהוא עבדו שמוננתיו עליו, אין להניחו לאכול בביתו אף אם החמץ הוא של נכרי, שמא יחשדוהו שהוא מאכיל לעבדו חמץ.

ישראל שהפקיד חמץ אצל ישראל או נכרי, אע"פ שהנפקד קיבל אחריות הרי המפקיד עובר עליו, כיון שהוא שלו, ואם הנפקד הוא ישראל גם הנפקד עובר עליו, ועיין בסימן תמ"ג מה יעשה הנפקד בערב פסח אם המפקיד אינו בביתו. וכתב הגר"ו שאם ישראל הניח בבית ישראל אחר שלא מדעתו כלל, הבעלים אינו עובר עליו מדאורייתא, אך יש חיוב לבערו מדרבנן, והפמ"ג חולק, וצ"ע.

סימן תמ"א

דיני המלוה על החמץ

נכרי שהלוה לישראל, ונתן לו הישראל את חמצו, ואמר לו שאם לא יפרע לו עד זמן פלוני יהיה החמץ קנוי לו מעכשיו, והגיע הזמן ולא פרע הישראל את החוב, הרי החמץ מותר לאחר הפסח אפי' באכילה, ואפי' אם אחריות גביה ואבידה היא על הישראל, כיון שנתברר שהחמץ היה של הנכרי, ודין זה הוא אפי' אם הזמן שקבעו הוא אחרי פסח, אמנם הפוסקים מסתפקים אם מותר ללוות לכתחילה באופן זה אפילו בליבו שלא לפדותו, ד"ל שכיון שבידו לפדותו עובר עליו, וראוי להחמיר לפדותו לפני פסח, וכ"ש שאם כוונתו לפדותו אחר הפסח דודאי אסור, דהוי ליה כמטמין בידו, ואם אמר לנכרי בשעת ביעור שלא יפדהו עוד, אין בזה איסור.

ואם לא היה החמץ ביד הנכרי, נאסר החמץ בהנאה, דלא קנה כיון שלא מושך, אמנם אם הקנה הישראל את החמץ לנכרי מעכשיו אם לא יפרע לזמן פלוני ע"י קנין בסודר של הנכרי (ולא של העידם), דעת כמה אחרונים שהחמץ לא נאסר אם התנה הישראל שלא קיבל אחריות, ואפילו הוא תחת יד הישראל, ויש מי שמחממיר בזה, ובמקום הדחק יש להקל.

ואם החמץ ביד הנכרי אלא שלא אמר לו שיקנה מעכשיו החמץ אסור לעולם, והמ"א מסתפק אם מותר להשאירו ביד הנכרי אחרי פסח, או דחשיב פורע חובו באיסורי הנאה ומחויב לפדותו ולבערו, ובבית מאיר ובמקור חיים מקילים בזה, אמנם אם החמץ היה ביד הישראל בפסח פשיטא דאסור ליתנו לנכרי, דזה הנאה ממש.

ומשמע מהשו"ע שאף אם הגיע זמן הפרעון לפני פסח ולא פדה את החמץ, מותר רק אם אמר לו בשעה שמשכנו שיהא שלו מעכשיו אם לא יפדהו, דבלאו הכי לא קנה הנכרי את המשכון דהוי כאסמכתא בעלמא, ואסור אפי' אחר הפסח משום חמץ שעבר עליו הפסח, ויש מקילים בזה, ויש לסמוך עליהם בשעת הדחק לאחר הפסח, אבל לפני הפסח שזה חשש דאורייתא יש לחוש לדעת המחמירים ולהחליטו לנכרי כשהגיע זמן הביעור.

וכל זה בהלואה, אבל הנותן חמץ לנכרי ואומר לו שאם לא יעשה דבר פלוני קודם פסח יהיה החמץ שלו, הוי אסמכתא להרבה פוסקים (וא"כ הקנה בבי"ד חשוב) והחמץ נשאר של הישראל, וצריך לתת אותו במתנה גמורה לנכרי לפני פסח, אמנם בדיעבד גם בזה נראה שאין להחמיר לאסור את החמץ לאחר הפסח.

ישראל שהלוה לנכרי, ונתן לו הנכרי את חמצו ואמר לו שאם לא יפרע עד זמן פלוני יהיה החמץ קנוי לו מעכשיו, והגיע הזמן אפי' אחרי פסח ולא פרעו, אפילו אם אין האחריות על הישראל אסור החמץ בבל יראה ומחויב לבערו או למוכרו לפני זמן הביעור, ואם לא עשה כך נאסר החמץ בהנאה לאחר הפסח, אבל אם בא הנכרי לפדותו בפסח, מותר לקבל ממנו את המעות ולהניח לו לקחת את החמץ.

ודווקא באופן הנ"ל אסור, אבל אם אין החמץ ביד ישראל וגם לא קנאו הישראל בקנין המועיל, או אם החמץ ביד ישראל אבל לא אמר לו שיקנהו מעכשיו, וגם אין האחריות על הישראל, מותר אפי' אם הגיע הזמן לפני פסח, ואפי' אם נראה שבדעת הנכרי לשקעו בידו, וי"א שאם הגיע הזמן לפני פסח אסור, ויש להחמיר בזה לענין בל יראה, ולענין הנאה אחרי פסח אפשר שיש להקל.

ואם האחריות על הישראל אסור בכל גוונא.

ישראל שהלוה לישראל ומשכן לו חמץ, קנה המלוה את החמץ אפי' אם לא אמר לו מעכשיו, ועובר עליו בבל יראה, דישראל מישראל קונה משכון, וגם הלוה עובר עליו כיון שגוף החמץ שלו.

סימן תמ"ב

בל יראה וביעור, בחמץ שאינו גמור

תערובת חמץ– דבר מאכל שמעורב בו חמץ, (כגון מורים הנעשה משומן דגים עם מעט קמח קלוי ומים, או כותח הנעשה ממלח ומי חלב ופרורי פת, או שיכר המדי שנותנים בו שעורים ומים להחמיצו, וכן חומץ האדומי ושאר דברים המוזכרים במשנה בריש אלו עוברין), אם יש בו כדי לאכול כזית בכדי אכילת פרס חייבים כרת על אכילתו, ואם אין בו כדי לאכול כזית בכדי אכילת פרס אין בו כרת, וי"א שאפי' איסור לאו ליכא, אמנם לענין איסור בל יראה ובל ימצא, כל שיש כזית חמץ בכלי אחד, והחמץ מעורב במין אחר, עוברים עליו לדעה הסוברת שטעם כעיקר דאורייתא. אמנם בתערובת מין במינו, כגון קמח חמץ שנתערב בקמח שאינו חמץ, וכן מין בשאינו מינו כשיש בהתר שישים כנגד החמץ, מדאורייתא מותר אפי' באכילה, ומדרבנן אסור להשהותו, וצריך לבערו קודם הפסח, ואם נזכר בזה בפסח צריך לבערו כשנזכר, ואם עבר והשההו עד לאחר הפסח לא נאסרה התערובת, וכן שאר דברים שאין בהם בל יראה מדאורייתא, אינם אסורים אחרי פסח אפי' באכילה.

דבר שיש בו תערובת חמץ מלפני פסח ואינו ראוי לאכילה כלל מותר להשהותו בפסח, ועל כן עריבת העבדנים שנותנים לתוכה עורות, ואפי' אם נתן העורות שעה אחת קודם זמן הביעור מותר, כיון שע"י העורות זה מסריח מיד, אמנם אם לא נתן את העורות מותר רק אם נתן את הקמח ג' ימים לפני זמן הביעור, דאל"כ הרי הוא ראוי לאכילה כשמגיע זמן הפסח, וצריך לבערו אף אם אח"כ כבר נעשה אינו ראוי. וכן קילור ורטיה ואיספלנית ותריאק"ה שנתן בתוכם חמץ מותר לקיימם בפסח, כיון שנפסדה חזרת האכילה. אמנם לענין אכילה, דעת הש"ע (סעיף ד') שאף אם אינו מאכל אדם כלל, ואם שאינו מאכל כל אדם אלא רק של חולים, אף שמותר לקיימו, אסור החמץ באכילה בפסח אפי' בכל שהוא חמץ, דחזור וניעור, ואע"פ שאינו ראוי לאכילה הא אחשביה, ורק בהנאה מותר אם נתערב לפני פסח, ואם נתערב חמץ נוקשה, מותר להרבה אחרונים לאוכלו אף כשנתערב בפסח עצמו. והרמ"א כתב שו"א שאם נתבטל קודם פסח לא אמרינן חזור וניעור ומותר אף באכילה, וכתב הרמ"א דהכי קיימא לו, והמ"ב מעיך שבסימן תמ"ז כתב הרמ"א להקל דווקא בתערובת לח בלח, ולא ביבש ביבש.

יין שרף הנעשה מה' מיני דגן או משמרי שיכר, הוי חמץ גמור.

מאכל שיש בו טעם חמץ– מאכל שאין בו חמץ בעין כלל, אלא רק טעם חמץ שאינו בטל בשישים, כגון שבישלו יחד עם חמץ והוציא את החמץ, מדאורייתא אסור לאוכלו משום טעם כעיקר, ולענין בל יראה מצדד החק יעקב שאין בזה איסור דאורייתא, ומי"מ מדרבנן אסור להשהותו וצריך לבערו בנמצא תוך הפסח, ואם עבר והשההו מותר בהנאה לאחר הפסח, ובאכילה אפשר שכדאי להחמיר, וי"א שטעם חמץ חייב בביעור מדאורייתא, וממילא אם לא ביערו אסור בהנאה אחרי פסח, ובמקום הפסד מרובה יש להקל כדעה ראשונה.

ואם המאכל לא התבשל עם החמץ עצמו, אלא התבשל בקדירה שבישלו בה חמץ באותו יום, ואין תבשיל שישים כנגד טעם החמץ הנפלט מן הקדירה, מותר להשהותו עד לאחר הפסח, ויהיה להצניעו בחדר שאינו רגיל ללכת לשם, אך יזהר שבפסח עצמו לא יהיה כבוש

בכלי חמץ, ואם נתבשל או נכבש בפסח בכלי חמץ, צריך לבערו אפי' אם הכלי אינו בן יומו.

חמץ נוקשה והיינו דבר שאינו חמץ גמור כגון דבק שעושים הסופרים מקמח ומים, או עיסה שהכסיפו פניה ואין בה שום סדק, או דבר שאינו ראוי לאכילה רק קצת (והיינו שמעולם לא היה ראוי לאכילה, דדבר שנתקלקל בעינן שיפסל מאכילת כלב), אין בו איסור בל יראה מדאורייתא, ומדרבנן צריך לבערו, ועיין בס' תמ"ז שהוא מותר בהנאה אחרי פסח, ולענין אכילה, המ"א מתיר, אבל רוב האחרונים אוסרים.

בגדים שכיבסו אותם בחלב חיטה אפי' בתוך ג' ימים סמוך לפסח, וכן **ניירות שדיבקו אותם בחמץ** זה לזה או לחלון בחמץ, וכדו', אפי' תוך ל' לפסח, אפי' אם נראה עליהם קצת ממשות חמץ מותר לקיימם בפסח, כיון שאין צורת החמץ עומדת, ומו"מ אסור להציעם על השלחן, שימא יכנס מהם לתוך המאכל, וכ"ש שאסור להניח בתוכם קמח של פסח, וצעפי נשים שרגילים לתקנם ע"י קמח עד שיהיו עבים קצת ודרך להפרך מהם, אין ללובשם בשעת אכילה, והמדקדקים נוהגים שלא לכבס בגדים וצעפים בתוך ל' יום לפסח אלא בדברים שאינן מה' מיני דגן. ויש מחמירים היכא שממשות החמץ ניכרת מבחוץ, ולדבריהם בדיבוק ניירות בחלון יעשה בלילה רכה מאד ויכניס את כל החמץ בין הדבקים שלא יצבץ לחוץ כלל, והמחמיר לטוח בטיט טובא עליו ברכה, ומסתמית האחרונים נראה שלכתחילה נוקטים כדעת היש מחמירים, ורק הפר"ח כתב שהעיקר כדעה ראשונה. ואם נעשה לפני ל' יום מותר לכר"ע אף בנראה מבחוץ, מפני שודאי נתקשה ונמאס, וכן אם אין בכולו כזית לכר"ע א"צ לבער.

כורכי ספרים שמדביקים את הניירות בדבק חמץ לפני פסח, מותר לכר"ע, כיון שאין החמץ ניכר מבחוץ, ואינו עתיד לגלותו, ואי"צ לעשותו בלילה רכה.

שיכר שעושים מחיטים ושעורים חייב לבערו, ואם לא ביערו עובר בבל יראה, וגם יש כרת באכילתו אם יש בו כזית בכדי אכילת פרס, ואפי' אם אין שיעור זה מ"מ אסור מדאורייתא משום דטעם כעיקר, ואם השיכר התערב בדבר אחר אותו דבר אסור בפסח.

מעמיד ועביד לטעמא– דבר שהעמידוהו ע"י חמץ, או שנתנו בו חמץ לטעם (כגון גבינות ששפכו עליהם י"ש לחזקם אחרי שכבר נעשו), או עיסה שנתחמצה בשמרי שיכר, חייבים מדרבנן בביעור לפני פסח, ואינם בטלים בשישים, דדבר המעמיד ודבר דעביד לטעמא אינו בטל אפילו באלף, ואם עבר ולא ביערם יש להתיר אחר הפסח בהנאה, במקום הפסד מרובה, אם ישליך את הנאת המעמיד לים המלח. וכן גבינות שהעמידם ע"י חומץ שנועשה משיכר שעורים או חיטים או ביין שרף הנעשה מתבואה שהעמידום בשמרי שיכר, חייב לבערם בערב פסח, ואין החמץ בטל בשישים.

וכן **מי דבש** (-מע"ד) שהחמיצם בשמרי דבש, והדבש הראשון היה מחומץ משמרי שיכר, חייב לבער אף את המע"ד הרביעי או החמישי וכו', כיון שכל אחד נחשב חמץ כיון שהעמידו ע"י חמץ, ואין לשתותו אף ביו"ט אחרון של פסח, ורק במע"ד שאין בו חשש זה רק נתבשל בכלי חמץ יש מקילים לשתותו ביו"ט אחרון של פסח, דסתם כלים אינם בני יומם, ואם בישלו אותו בכלים שבישלו בהם י"ש שהוא חריף וחזק ונותן טעם לשבח לא מאני מה שאינם בני יומם.

ואם העמידם גם בדבר שאינו חמץ, והחמץ אין בו כדי להעמיד בפני עצמו, מותר אם בשתיה בפסח אם יש שישים כנגד שמרי השיכר. ואם העמיד גבינה ע"י קיבה שנכבשה בכלי חמץ מעת לעת, מותר להשהותה ואסור לאוכלה, ואם העמידה קודם הפסח אין לאסור לאוכלה אלא באין בגבינה שישים כנגד הקיבה, ובפסח שחמץ אסור במשהו אסור בכל גוונא.

נהגו **לגרו הכתלים והכסאות** שנגע בהם חמץ, ואין ללעוג על המנהג, ואם יש חמץ בסדק ואינו יכול להוציאו, יטיח עליו מעט טיט, וזה מועיל אפי' אם יש שם כזית או יותר.

בצק שבסדקי עריבה אם יש כזית חמץ במקום אחד חייב לבער אף בעשוי לחזק את העריבה או לסתום נקב שבה, אע"פ שודאי הוא מבטלו לעריבה, ואם אין כזית במקום אחד, אם הוא עשוי לחזק או לסתום, אף אם כשנצרך את כל תחיתות החמץ יהיה שם יותר מכזית, החמץ בטל, ואין בזה נ"מ אם החמץ בשולי העריבה או בשפתה, ואם אינו עשוי לחזק או לסתום, אם ע"י ציורף החתיכות יש כזית, חייב לבער, ואם אין בהם כזית אף ע"י ציורף א"צ לבער, ודעת הרבה פוסקים דאף באין בהם כזית אף ע"י ציורף, צריך לבער היכא שהם ראויים קצת לאכילה, ואם הם מטונפים קצת ואין בהם יחד כזית א"צ לבער לכר"ע.

קורס ללמוד להנות ולזכור

11 שעורים בהם גלמד בצורה מקצועית וייחודית כיצד גזכור את הלימוד, ונעצים את איכות והווית הלימוד.

בתחילת חורף פ"ז יפתחו בס"ד קבוצות חדשות לאברכים ובני ישיבות, בירושלים בישיבת מיר ובבית וגן גוה יעקב ופסגת זאב, אופקים, ואלעד.

לפרטים 02-3131-465 / 055-400-7977

מבחגי 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי, עמוד היומי, משנה

ברורה, חפץ חיים ואהבת חסד

גיתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 5:00 בבוקר:

- בטלפון 0737-289-669

- במייל 7692282@gmail.com

- בנדירים פלוס קופת לדעת.

הגרלות בכל שבוע על 500 ₪ וזכיית גוספות.

^[1] גיתן להשיג את גליזנות סיכוני תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר / וענמד היומי

שמירת הלשון

שער התורה

גודל הגנאי ועונש הפורש מן התורה– הזוהר הקדוש מפליג בשכר הקובע עיתים לתורה, והיפוכו ח"ו. מי שהוא זהיר בלימוד התורה ושם אותה על ליבו זוכה על ידי זה לאהבת ד'. (פרק ג'). וכשם ששכר ת"ת גדול מכל המצוות כך עונש ביטולה גדול מכל העבירות, ואוי להם לבריות מעלבונה של תורה, וא"כ מכל מה שראינו בגודל השכר נוכל להבין גודל עונשו של הפורש מן התורה. ועל האדם להתבונן איזה זכות יש לו לעסוק בתורתו של המלך הגדול והנורא שהמלאכים וצדיקי מעלה עוסקים בה, וממילא אם הוא מתרפה ממנה הוא עלבון גדול לתורה, ואין קץ לעונשו על אשר עזב את המתנה הגדולה שקיבל והלך לעסוק בהבלי העולם, והקב"ה מביא עליו יסורים מכוערים ועוכרים אותו מידה כנגד מידה, ואין בו כח לעמוד ביום צרה, ומכין לעצמו אויבים ללמד עליו קטגוריא, ומוגביר עול הגוים על ישראל ולמיסים וארנוניות, וגורם לגלות לבניו, ובניו מתים קטנים בעון זה, והוא נדון בגיהנום, ואינו זוכה לרוח ונשמה, והוא נזוף ורחוק מהקב"ה, וגורם לשריפות בעולם וכל ישראל ערבים זה בזה. (פ"ד).

ועל כן חייב אדם להכין מקום בביתו ללימוד התורה, וכאשר יפנה מעסקיו יסור לשם ללמוד, כל אחד לפי ערכו, ונכון שיקנוס עצמו על כל יום שלא לומד בו. (שם).

גודל חיוב החזקת תורה– מכל מה שהארכנו בגודל מעלת התורה שהיא עיקר הכל, נוכל להבין גודל החיוב להחזיק את

יסוד ושורש העבודה

שער האיתון

תפילת מוסף– יתפלל תפלת מוסף בכל הכוונות שנתבארו בתפילת ערבית ושחרית, ובתפילת מוסף של רגלים, ובודאי ביום הדין ראוי לאדם לעורר לבבו ביתר שאת ויתר עוז לבכי גדול ועצום בכל הנוסח של ומפני חטאנו, וביחוד באבינו מלכנו גלה כבוד מלכותך עלינו וכו' יעורר עצמו לבכות עד כלות כוחותיו על חילול שמו הגדול עתה בגלות. ויזהר לומר 'זאת מוספי יום הזכרון הזה' אף אם חל ר"ה בחול, וגם יאמר 'ושני שעירים לכפר'. ויאמר השבח הגדול של עלינו לשבח בכל הכוונות שנתבארו בתחילת החול, ובשמחה עצומה, ועי"ז אנו סותמים את פי המקטרגים מעלינו.

סדר מלכויות– יזהר מאד לומר פסוקי מלכויות וזכרונות ושופרות בכוונה עצומה ובמתינות ובדקדוק התיבות. וכיון שבאמירת מלכויות אנו ממליכים את הקב"ה, אין לא יתיביש לומר פסוקים אלו בלי כוונה להמליכו עלינו, ובלי לשמוח על שבחר בנו מכל העמים, ובלי לכוון לקיים רצונו ית"ש בצווי אמירת פסוקים אלו, ובודאי לא יצא ידי חובתו, ולכן כשיאמר פסוק ראשון "ד' ימלוך לעולם ועד" יכוין בשמחה עצומה עד מאוד 'אני מקבל אלקותך ומלכותך עלי ועל בני בני עד סוף כל הדורות', ויכוין לעשות בזה נחת רוח לד' יתברך שמו, וכן יכוין בקיצור בכל אחד מפסוקי המלכויות, ובמיוחד בפסוק שמע ישראל.

סדר זכרונות– כשאומר 'אתה זוכר מעשה עולם' וכו', אין ספק שכל מי שנגע יראת ד' בליבו אף במקצת יתן את קולו בבכי רב ועצום, כי יתן אל ליבו באומרו 'אתה זוכר מעשי עולם' שכל מעשיו באים במשפט, ופוקד כל יצורי קדם'-אף מעשיו שבגלגול אחר, 'להזכר מעשים רבים' – לצרף המעשים שעבר עליהם בגלגולים הקודמים עם אלו של עכשיו, ובודאי באומרו דברים אלה במתינות יתן תיכף אל ליבו לשוב מעבירות שבידו, ויקבל במחשבתו לתקן כל מה שעיוות, ועיניו יורידו כנחל דמעה מאין הפוגות. ובפסוק "כה אמר ד' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך" גוי' יתפלל במחשבתו בבכי עצום שגם עתה ביום הדין הגדול הזה יזכור לנו חסד נעורים ואהבת איתן ועצום שהיה באבותינו ללכת אחריו במדבר בארץ לא זרועה, ויקבל על עצמו להראות אהבתו לקב"ה גם עכשיו. וגם בפסוק "זכרתי אני את בריתי אתך בימי נעורייך והקמוותי עול' ובפסוק "ובן יקר לי אפרים אם שיחש להקים איתנו הברית עולם. ויתפלל ויבכי ויבכה, ואפרים אם ילד שעשועים" יגוי' יעורר ליבו לבכי עצום יותר, ויתפלל במחשבתו רחם נא עלינו ביום הדין וזכור לנו זכות אבותינו הקדושים ובשביל זה יהמו נא מעיץ עלינו לרחמינו ולנחמנו. ויאמר 'זכרנו בזכרון טוב לפניך' וגו' בבכי עצום מאוד, ובפסוק "זכרתי להם ברית ראשונים" יתפלל במחשבתו בכוונה שיזכור לנו ברית ראשונים ההוא ויגזור עלינו שנת גאולה, ובברכת 'זוכר הברית' יחשוב בכוונה עצומה 'ידעתי שבודאי תזכור לנו הברית, אך אני מתפלל לפניך יוצרי ובוראי שתזכור אותה ביום הדין הזה'.

סדר שופרות– כשיתחיל אתה נגלית וכו' יעורר ליבו באהבה עצומה לקב"ה, ומחמת גודל התשוקה והאהבה יכבה בכי גדול, ויתפלל

התורה שלא תמוט, ולא מיבעיא האנשים שטרודים בענייני העולם שיעשו כן כדי להנצל מעונש ביטול תורה, אלא אפי' לומדי התורה חייבים להחזיק תורה, ואם הוא יכול ואינו עושה הרי הוא בכלל "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת", והמחזיק תורה ומונה תלמיד חכם מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו מתדבק בשכינה, וכל מה שהאדם מחסר מעצמו כדי לתת לעמלי תורה לטובתו הוא עושה ומרבה לעצמו עושר בעולם הזה ושכר טוב לעולם הבא, ואינו מתחסר כלום מחמת זה, וחבירו הלומד נקרא על שמו, וזוכה עבור זה לבנים טובים וקדושים. וכבר הזהיר הקב"ה על הלויים "השמר לך פן תעזוב את הלוי" וכעין זה רצון ד' שנחזיק את האנשים הפורשים מענייני העולם לעבוד את ד', וכמ"ש הרמב"ם ולא שבט לוי בלבד וכו'. ובכלל החזקת תלמיד חכם להשיא לו בתו (שמעלה עליו הכתוב כאילו מתדבק בשכינה) אפי' צריך להזיל על זה סך רב מנכסיו, ועל ידי זה יצמחו דורות של יראי השם (ובזמננו באיזה מקומות ירד קרן התורה לעפר, וקשה למצוא שידוך ללומדי התורה, וזה גורם לרפיון בלימוד התורה, ואוי לאותה בושה על עלבון התורה). (פרק ה').

מצוה רבה להעמיד בכל עיר ישיבות לנערים, שאם אין גדיים אין תיישים, ועיקר דבר זה הוא תלוי באנשים החשובים שבעיר, שבידם לתקן, אך עצת היצר היא שיחשוב שדבריו לא יתקבלו (אמנם כאשר יגעו בכבודו לא יחשוב כך...), ולכן יש להשתדל בזה כדי שלא יתבעו ממנו על דמי ישראל, שהרי בעון ביטול תורה בנים מתים, ומי שבידו למחות ולא מחה נחשב שהדבר נעשה על ידו, וגם למען כבוד ד' ותורתו, ואז אין קץ לשכרו, ונוטל שכר כנגד כולם. ואף שהדבר אינו קל אל יתעצל, וידע כי לפום צערא אגרא, ואם יתבזה מחמת זה לא יחוש וידע כי על ידי זה שכרו גדול יותר,

במחשבתו מתי נזכה גם אנחנו לשמוע שנית דבר ד' מהקב"ה עצמו כמו שהבטיחנו עי' הנביאים, וכשיתחיל פסוקי הנביאים יעורר ליבו לבכי, ויתפלל במחשבתו רבון כל העולמים עשה למען שמך הגדול שיתקדש בכל העולם, ובתחימת הברכה יתן במחשבתו הודאה עצומה להשם יתברך שמו על זה ששומע קול תרועתינו ברחמינו הגדולים להיטיב לנו.

חזרת הש"ץ– אחר תפלת העמידה יאמר הפיוטים עם הציבור בכוונה עצומה, ובנוסח ותשובה ותפילה וצדקה יהיהרר במחשבתו תשובה שלימה, ויתפלל במחשבתו על מחילת עוונותיו, ויקבל על עצמו שלא לחטוא עוד, ולתת צדקה כפי יכולתו. ויזהר לשמוע חזרת התפילה בכוונה עצומה, ויכוין כפי שנתבאר על תפילת הלחש, ובעת שהש"ץ מאריך בניגונים לא ישב בטל אלא יאמר מזמורי מהלים בכוונה עצומה, וטוב מעט בכוונה כו'. וכשכורע ומשתחוה ב'ואנחנו כורעים' והש"ץ מאריך בניגון, יחשוב שבח והודאה לקב"ה שנתן לנו את הזכות לעובדו, ואח"כ יאמר הפסוקים שנדפסו במחזורים בשם הרוקח בשמחה עצומה בכוונה הנ"ל. ובתקיעות של הסדרים בכל תקיעה יכוין כמו שנתבאר בתקיעות דמיושב לקיים המצוה. ויזהר מאד בכוונת כל אמן.

סיום התפילה– יאמר קוה אל ד' וכו' בכוונה ובשמחה עצומה, ויודה לקב"ה שמושיענו מכל המקטרגים והמסטינים עלינו, ואח"כ יאמר פרשת קטורת וסממניה בכוונה עצומה, כי אמירתם סגולה נפלאה להבריא החיצונים והקליפות שלא יתאחזו בתפלתינו. וראוי לכל אדם להשתדל לשמוע בראש השנה מאה קולות (כנגד מאה פעימות שפעתה אם סיסרא), ולכן בסיום התפילה יתקעו מתחילה ג' פעמים תש"רת תש"ת תרי"ת, ואח"כ עוד פעם אחת תש"רת תש"ת תרי"ת, ולאריז"ל זה חיוב לשמוע בראש השנה דווקא מאה קולות.

יזהר מאד למעט באכילה, וישבר תאוותו הבהמית ויצרו ולא יאכל כל שבעו, והיא עבודה עצומה להשי"ת, ובמיוחד אם עדיין לא התפלל מנחה, שאם ממלא כריסו אינו יכול להתפלל בהכנעה ובענוה, וגם זה גורם בלבול המחשבה בתפילה, והאדם נדון גם על מחשבותיו.

אחר תפלת המנחה ילך עם הציבור לומר סדר תשליך כנדפס בסידורים, ואחר הסדר יאמר מזמור "ממעמקים קראתיך" בכוונה עצומה. (פרק ד').

עשרת ימי תשובה קבעם ד' ברוב רחמינו וחסדיו לשוב אליו, ויכין עצמו כראוי בימים אלו לתשובה, ע"י שכל שבעת הימים ישב בדד לחקור לחפש אחר כל פרט ופרט של סור מרע ועשה טוב קטן וגדול לשום אל ליבו לעזוב דרך רשע בחרטה גמורה על העבר, ולגדור גדר לעמוד בפרץ בגדרים וסייגים לבל ישוב לכסלה עוד, וכבר נתבאר לעיל בחודש אלול התעוררות בתיקון כמה דברים עיי"ש, ויתקן מה שעשה ע"י תעניתים ושאר סיגופים, ואפילו סיגוף קטן נחשב לתשובה, ויתן צדקה יותר מיכולתו, ויעשה תיקון כרת בלימוד כל הלילה כמו שנתבאר לגבי חודש אלול, ויקבל על עצמו בערב ראש השנה שלא ידבר שום שיחת חולין מיום ר"ה עד אחר יוה"כ, ולמעט ג"כ בדברים הכרחים בכל מה דאפשר, וכן בכל שאר הנהגת החסידות אף שלא היה נוהג בהם כל השנה ראוי עכ"פ להתנהג בהם בעשי"ת, וכתב הרי"ז"ל שהמתענה בעשי"ת ועושה תשובה גמורה בכל ליבו שלא יחזור לאותם העבירות לעולם, מוחלים לו בכל יום מימי השבוע שבעשי"ת מה שחטא ביום ההוא לעולם.

וטוב אחת בצער ממאה שלא בצער, והמחזיק לומדי תורה בעולם הזה זוכה לעתיד לדעת את התורה, אפילו אם בעולם הזה היה עם הארץ. (פרק ו').

גודל החיוב להחזיק בנו ללמוד תורה– יש אנשים המרפים ידיהם מן התורה ואינם מתבוננים בעונש הגדול על ביטול תורה, ואיתא במדרש בא וראה כמה קשה יום הדין וכו' בא מי שיש בידו מקרא ואין בידו משנה, הקב"ה הופך פניו ממנו ומצרי גיהנום מתגברים בו וכו', ויש אנשים שגם את בניהם אינם מחזיקים לתורה, אף שחובת האב אם יכול ללמד את בנו בשכר עד שידע מקרא ומשנה הלכות ואגדות, וכמה האב מוסר נפשו לטובת בנו, ומוכן לעשות דברים שלא כדין עבור בנו, ובזה הוא מתרפה, ובאמת כל מזונותיו של אדם קצובים חוץ מ... והוצאת בניו לת"ת שאם פחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו. והמלמד בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלה מהר סיני, וזוכה הוא ובניו לאריכות ימים, וזוכה להנצל מן הגיהנום, ולפעמים זוכה להמנות בגלל זה בין הצדיקים (כדמצינו בנחום הפקולי שלימד תורה לבנו של אדם רשע והוציאו את האב מהגהנום והושיבוהו בין הצדיקים בגן עדן), וזוכה לכל השכר של מחזיק תורה וכדלעיל, והקב"ה נושא לו פנים. ומאידיך המעביר בנו מת"ת נאבד מהעולם הזה והעולם הבא, ומזה תוכחת מגולה למעביירים בניהם מת"ת בגיל י"ד ט"ו, ועל ידי זה נשארים מנוערים מתורה ומצוות. ויש שמורים התר שבכל מקרה בנם לא יהיה רב, אך האמת שחובת האדם לדעת איך לעבוד את ד' ולהנצל מהיצר שסכנתו עצומה, ומביא את האדם להפסיד הרבה מצוות, וגם המצוות שיעשה יהיו בלי שמחה יראה ואהבה, וגם לא ידע לעשותם כדין. (פרק ז').

צום גדליה הוא על שביום זה נהרג גדליה בן אחיקם שנשאר אחרי חורבן הבית ראשון עם יתר הפליטה מדלת עם בני ישראל שנשארו בארץ הקדושה, ואלמלא נהרג היה קצת פליטה לעם קדוש, כי נבוכדנצר הפקידו על הנשארים, וכשנהרג ברחו כולם למצרים ושם נהרגו, וארץ יהודה נשארה שממה וחרבה מכל וכל, ולכן בכל רגע ביום זה יכנסו בליבו צער גדול לאונן ולקונן על חורבן בית מקדשינו ותפארתנו וחורבות ארצינו הקדושה ועל הריגת הצדיק הזה ויתר הפליטה, וביחוד יתן את קולו בבכי בעת אמירת הסליחות על כל הנ"ל.

שבת שובה– שמירת שבת כהלכתה בכל פרטיה ודקדוקיה בדיבור מעשה ומחשבה, בכל השנה, זה סיבה למחילת עוונות, ועל כן בשבת שובה יזהר בזה מאד, ולא ידבר בה דברי חולין, ויטהר רעיוניו ומחשבותיו שלא יחשוב כלל בענייני עולם הזה רק ביראת ד' כל היום, ואז מוחלין לו על כל מה שחטא בשבת בכל ימי חייו, ואף אלו שאינם נזהרים לטהר עצמם במקוה בשבת שחרית בכל השנה, נזהרים בזה בשבת זו, ותיכף אחר סעודת שחרית הולכים לבית הכנסת לומר תהילים עד מנחה.

ערב יוה"כ– עושים סדר כפרות כמבואר בפוסקים, ותיכף לסמיכה שחיטה, וראוי לכל אדם שילך הוא בעצמו אל השוחט ולזרוז על תיקון הסכין והשחיטה. וראוי לאדם שירבה בצדקה ביום זה אף יותר מכדי יכולתו, כי נתינת הצדקה היא סגולה נפלאה לכפרת העוונות, וביחוד לאביונים מהוגנים בעלי תורה. וסעודת ערב יוה"כ למדו רז"ל מהפסוק, ועל כן לא יעשה האדם אותה כמצות אנשים מלומדה, ויכון שעושה בסעודה זו נחת רוח גדול להבורא ית"ש, וקודם הסעודה יאמר לשם יחוד ופסוק ויהי נועם, ותהיה יראתו על פניו לבל יאכל להנאתו ח"ו בלתי לד' לבדו, ובאכילה זו בקדושה ולשם שמים יתוקנו כל אכילות של איסור וגם רבוי האכילות שנכשל בהם כל השנה, והחכם עיניו בראשו שלא למלאות בטנו מאכילה גסה, שזה יזיק לו אחרי כמה שעות, וגם מביא לביטול התפילה. ויזהר מאוד בענייני ובליימוד על שלתנו, ואחר ברכת המזון בכוונה עצומה אם ירצה לישן יעמיד שומר שיעיר אותו בזמן שיקבע, כדי שיהיה לו זמן להכין עצמו כראוי, והיינו לטבול במקוה בלב נשבר (שחיובה מבואר באריז"ל), ולהתפלל מנחה בנקיות הגוף ובכוונה, ואחר התפילה ילקה ארבעים, וחסידים הקדמונים סבלו בהם יסורים קשים ומורים ואשרי חלקם, וקודם הוידיי שבתפילת מנחה יאמר "יהיו לרצון" ואח"כ יתוודה (וכן בכל התפלות של יוה"כ) ואחרי הוידיי יאמר אלוקי נצור, ורבים נוהגין לטבול במקוה ג"כ אחר סעודה המפסקת, וכן הובא בספרים. וקודם שילך לבית הכנסת יברך את בניו בבכיה עצומה, ויזכיא אותם שילכו ביראת אלוקים כל ימיהם כדי לתת נחת רוח להשי"ת. וקודם שילך לבית הכנסת יזהר מאד לפייס למי שהקניט אותו אף בדיבור בעלמא, ולשלם כל מה שנדר בענייני צדקה, ולתקן בליבו כל תקון ענייני עבודת הבורא ית"ש עד שירגיש בעצמו כשיבא לבית הכנסת לכל נדרי שהוא נקי וטהור מכל מום מפשע. וקודם שילך לבית הכנסת יאמר בפה מלא בשמחה עצומה 'הריני ובוראי ית"ש לענות נפשי וגופי ביום הפקודים הזה כאשר צוני יוצרי ובוראי ית"ש ויתעלה בתורתו הקדושה ויעניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב" וגו', והריני מקבל עלי מעתה איסור אכילה ושתייה ורחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמישי המטה לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה'. (פרק ה').

כל נדרי - מיד בבואו לבית הכנסת יתודה 'אשמונו בגדנו', ויאמר בכל אות כל דבר שיודע שלא נזכר בו, ויזהר בידיזי זה כי הוא דינא דגמרא לפי הרמב"ן (ולא במנחה), ואחר הוידי מוציאם ספר תורה מן ההיכל, ובכתבי האריז"ל מפליא מאוד בתיקון זה של הוצאת ס"ת בכל נדרי, וכתב שהוא תקון גדול ונפלא למי שפגם בעון נדרים שיקנה ס"ת זה דכל נדרי אפי' בממון הרבה, דהיינו שיוציא הוא הס"ת מן ההיכל ויאחזנו בעת אמירת כל נדרי, והעיקר שיחבק וינשק הס"ת ויתודה ויפרט עונותיו קודם שיתחיל הש"ץ כל נדרי, ועיקר התיקון הוא בהוצאת ס"ת ראשון מן ההיכל, ועי"ז אם לא השיג לקנות ס"ת ראשון יקנה ספר אחר, והעיקר שיהיה הס"ת כשר, וטוב ויפה הוא שיעשה אדם תיקון זה בס"ת שבידו על מקומו הקבוע בבית הכנסת, ואח"כ יחזור הס"ת אל ההיכל. ויעורר אדם לבו מאוד אל הבכי בעת אמירת כל נדרי לתקן עוון נדרים, ויזהר לאמרו בכוונה. וברכת שהחיינו יאמר כל יחיד עם הש"ץ בלחש ויסיים קודם סייים הש"ץ כדי שיענה אמן אחר הש"ץ, ויברך בשמחה והודאה עצומה על שזכה לעת הזאת שיוכל לעשות נחת רוח לפניו ית"ש בקיום מצותיו ביום הזה בצום ובה' עניים ובמניעת מלאכה ובתפילות והדאות.

תפילת ערבית - אח"כ יתפלל תפלת ערבית בכוונה עצומה בכל הכוונות המבוארים בפרקים הקודמים. ואם סיים הש"ץ כל נדרי קודם צאת הכוכבים ימתינו מלהתחיל ברכו עד צאת הכוכבים לקרות ק"ש בזמנה. ובק"ש של יוה"כ יכוין הכונה של פסוק שמע בקיצור כדי שיוכל לומר בשכמל"ו בקול רם עם הצבור. ויתפלל תפילת העמידה בבכיה גדולה מאוד, ואחר תפלת העמידה יאמר תיכף פסוק יהיו לרצון ויתחיל הוידיזי קודם אלוקי נצור כנ"ל.

התשובה והוידיזי - הוידיזי הוא מצות עשה מן התורה בכל השנה למי שחטא כמבואר ברמב"ם, (ומבואר שם שבידיזי אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה, וכל המרובה להתודות ומרובה בענין זה הרי זה משובח, וכן בעלי חטאת ואשמות וחייבי מלקות ומיתות בית דין והחייבים ממון על חבלה ונוק, לא היה מתכפר להם ע"י הקרבן או העונש אם התשלום עד שיעשו תשובה ויתוודו, ובשערי המשתלח כהן גדול התוודה עליו על כל ישראל. עוד כתב הרמב"ם התשובה הוא שיעיזב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בליבו שלא יעשהו, ויתחרט על העבר, ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, וצריך להתודות בשפתיו ולומר ענינים אלו שגמר בליבו, ואם לא גמר בליבו לעזוב החטא הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו שאין הטבילה מועילה לו עד שישליך השרץ, ומדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים ועושה צדקה כפי רחו ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו ומשנה שמו במחשבתו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שיעשה אותו המעשים ומשנה מעשיו כולו לטובה ולדרך ישרה וגולה ממקומו שגלות מכפרת עון מפני שגורמת לו להכנע ולהיות עניו ושפל רוח. עוד כתב הרמב"ם יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל, והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה להתודות ביוה"כ, אין התשובה ויום הכפורים מכפירים אלא עבירות שבין אדם למקום, אבל עבירות שבין אדם לחבירו כו'. עוד כתב שכשם שצריך אדם לטוב מעבירות שיש בהם מעשה, כך צריך לחפש בדיעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההיתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות, ואלו העונות קשים מאותם שיש בהם מעשה, שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם), ואם זה החיוב בכל השנה, כ"ש עתה ביום גדול וגורא זה לא יהיה הוידיזי כמצות אנשים מלומדה ח"ו, אלא יכוין קודם הוידיזי לשם מצוה, ועיקר הוידיזי הוא התשובה שעמה, שהבורא ית"ש יודע תעלומות ומחשבות אדם ותחבולותיו ובוחן כליות ולב יראה שקיבל בליבו קבלה אמיתית בתכלית החרטה שלא ישוב לחטא, (כגון אם לא היה נזהר מאכילה גסה ומרובה והלך אחר תאוות היצר רק למלאות בטנו, יקבל על עצמו בעת אמירת הוידיזי גדר וסיג לקבוע קודם אכילתו כמה יאכל ולא יותר עד שיוטבע דבר זה אצלו. וכן דברתו יודע לפשונו רעה וזכירותו שוקרים וכיוצא יקבל על עצמו בליבו קבלה אמיתית למעט דיבורים בכל מה לאפשר רק דבור ההכרחי), ואין די בקבלה אמיתית אלא צריך גם להתודות בשפתיו, ואם מתוודה בשפתיו בלי קבלה אמיתית אוי לאותה בושה ואיך תתכפר חטאתו, ואדרכה הרי הוא מוסיף על חטאתו פשע כי הרי הוא כגונב דעת המקום ר"ל ועונשו גדול, וגם התפילות שמתפלל ביום זה נדחים לחיצונים ר"ל. (פרק ו').

עיקר הוידיזי הוא לבטא בשפתים ולפרט החטאים נגעי לבבו אשר ידע, וביחוד בעבירות שאדם דש בהם כגון לשה"ו ונקימה ונטירה והזכרת שמותיו ית"ש בלא כוונה והחמדה והתאוה ושיתח חולין אף בחול וכ"ש בשבת קודש ומלוי פיו שחוק והכעס ושנאת חנם והרהורי עבירה והסתכלות בנשים וביטול תורה והסח הדעת בתפילין ובתפילה וברכת המזון ובשאר ברכת הנהנין וק"ש שעל המטה שלא בכוונה וביטול קימת חצות, וכהנה רבות קצרה היריעה מהכיל, ויפרט בשפתיו ויתחרט בליבו על העבר ויקבל על עצמו להבא בקבלה אמיתית וגדרים וסייגים שלא ישוב עליהם עוד בשום אופן, ויכולו הכל בנוסח אשמונו בגדנו כו' לפי הא' ב', כי בזה מתקן גם על העולמות שנבראו ככ"ב אותיות, והאריז"ל כתב שיתודה האדם גם על אותם עבירות שיודע בעצמו שבזדאי לא עבר עליהם, כי שמא עבר עליהם בגלגול הקודם, וכבר נכתב בספרים וידיים באריכות. ויאמר 'ואתה צדיק' וכו' יודע בכוונה עצומה ובהכנעה גדולה, ובשל"ה כתב דכל

הוידייים צריך להיות דוקא בבחינת הגוף עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה כמו במודים וכן נוהגים. וכל דבר שמזכיר ביודיו ובעל חטא צריך לומר בהכנעה גדולה ובמתינות.

אח"כ יאמר הפיטים עם הציבור, והעיקר לעורר לבבו אל הבכי בפיוטים, וביודיו שיתודה פעם שנית עם הש"ץ יזהר מאוד להתודות בהכנעה גדולה ובהרהור תשובה כנ"ל, כי הוא ג"כ דינא דגמרא להתודות עם הש"ץ פעם שנית. גם יזהר האדם לומר הי"ג מדות בכוונה עצומה ובמתינות גדולה מילה במילה, שאז בודאי אינם חוזרות ריקם. ויאמר איש"ר בכח עצום ובכוונה עצומה מאוד ובמסירת נפש כמבואר למעלה בתפלת החול. ואח"כ יאמר שיר היחוד עם הציבור במתינות גדולה וישמח שמחה עצומה במחשבתו בגודל אלקותו ית"ש. ואח"כ יאמר תהלים עם הציבור ולא יפרוש עצמך מן הצבור ח"ו, ואומרים ג' ספרים קודם השינה וב' ספרים אחר השינה. וכתב האריז"ל שטוב שלא לישן בליל יוה"כ אלא לעסוק בתורה. יש נוהגים לעמוד על רגליהם כל הלילה וכל היום ואשרי חלקם. ויש נוהגין עוד להשפיל יד אחד לצד הארץ ולא להגביהה כלל כל עת תפלת כל נדרי וכל יום המחרת ואשרי חלקם. ובזדאי כל סיגוף שישער האדם בעצמו ובכוחו שיוכל לעמוד בו, ראוי וישר לעשותו לכבוד ויצרו, כנגד מה שהכעיס אותו ית"ש בעונותיו, בכדי שירחם עליו, ואם לא עכשיו אימתי. ואם ישער האדם בעצמו שאם לא יישן כלל בלילה לא יוכל להתפלל למחר בכוונה עצומה, יישן מעט אחר אמירת תהלים ואחר לימוד ח"פ משניות דיומא והאדרא בזוהר הקדוש, וקודם השינה יאמר לשם יחוד כו' בשביל עבודת הבורא ית"ש על מה. ויזהר לומר הד' מזמורים הראשונים שבתהילים קודם השינה, ולקרות ק"ש שעל המטה וברכת המפיל בכוונה עצומה, ואם ישן בבה"כ יזהר מאוד להליכן מים אצלו ועוד כלי אחר, כדי שיוכל לרחוץ ידיו תיכף אחר השינה ולא ילך ד' אמות בלי נט"י ח"ו, ויסיר הפוזמקאות מרגליו קודם השינה, ויזהר שלא יכסה אותם בדבר המחמם, ויזהר מאוד קודם השינה לנקות גופו מנקבים גדולים, וזה ג"כ זהירות להנצל מטומאת קרי רח"ל בעת השינה, ויזהר האדם מאד למסור שינתו לשומר להקיץ אתו באשמורת, ויזהר האדם מאד באיסור נעילת הסנדל כי הוא איסור דאורייתא לדעת הרמב"ם והר"ן וכן משמעות השו"ע. (פרק ז').

סדר שחרית - כבר עוררנו בשערים הקודמים על הכוונה בתפילה, וחשוב לחזור ולהתעורר ביום זה להזהר בדקדוק התיבות בכל התפילות, ובהוצאת שמותיו ית"ש מפיו באימה ובריאה. להאריז"ל אין לברך 'שעשה לי כל צרכי' ביוה"כ. וישתדל שיעניו אחרים אמן אחר ברכתיו כנזכר בזוהר הקודש. ויזהר לומר פרשת העקידה בכוונה עצומה, וכן בי"ג מידות שאמיתים בכוונה מעוררת רחמים גדולים בעולמות העליונים, והזכרתם היא סגולה נפלאה לכפרת העונות, וכשישמע שהתחילו הצבור לומר י"ג מידות, אף אם הוא עדיין לא סיים הסליחה פסיק באמצע ויאמר הי"ג מדות עם הציבור, ויתחיל מפסוק 'ועיבור ד' על פניו ויקרא', ויזהר בדקדוק התיבות של הי"ג מידות. ואומרים אותם ר"י פעמים ביוה"כ (בעברית ובשחירת המשנה ובמוסף שבעה ובמנחה ששה ובנעילה שלשה) כמנין הוי"ה. וראוי להשתדל לקנות פתיחת הארון הקדש של הוצאת ס"ת לקריאת הפרשה, כי פתיחת הארון הקדש מרמז לסוד גדול בעולמות העליונים, וישתדל לקנות קודם יוה"כ עליה לס"ת ביום הקדוש הנורא הזה, ובעת שיתחיל הקורא לקרות "אחרי מות שני בני אהרן" יכניס אדם צער גדול ועצום בליבו על מיתתם של הצדיקים הגדולים האלו בכדי שיוכל לבוא לידי בכיה ולהוריד דמעות, כי היא סגולה נפלאה לכפרת העונות ושלא ימותו בניו בימיו ויראה זרע ויארץ ימים. ויזהר מהסח דעת בעת הקריאה, וישמע כל תיבה ותיבה מפי הקורא בכוונה עצומה, ואחר שמיעת הפרשה יקרא ההפסטה בכוונה עצומה ויעורר לבו לא המוסר והתוכחה הנאמר בה, ויקבל על עצמו קבלה אמיתית לקיים מה שנאמר בה, כי לכן נתקנה הפסטה זו ביום הדן הנורא הזה. ויאמר שיר של יום לפני מוסף, ואח"כ יכין עצמו להתפלל מוסף בכוונה עצומה מאד, וכבר נתבאר בשערים הקודמים כוונת תפלת המוספין של כל השנה עיין שם. (פרק ח').

סדר העבודה - כבר בימי חכמי הגמרא היו אומרים ביוה"כ סדר עבודת יוה"כ בבית המקדש, וחיוב זה מוזכר בפוסקים, ונחשב כאילו אנתנו מקריבים ומסדרים כל סדר העבודה בבית המקדש, אמנם בנוסח סדר העבודה שבמחזורים שלנו לא נתבארו כל פרטי סדר העבודה, והנוסח קשה, וטוב ללמוד פירוש המילות לפני יוה"כ, ומי שרוצה לתת נחת רוח ליוצרו ולסדר סדר עבודת יוה"כ על מכונה עם כל פרטיה, יסדר אותה בנוסח אתה כוננת, ששם נתבאר היטב כל סדר העבודה בכל פרטיה, וכשיתחיל הש"ץ לנגן הפיט 'נחשב כצג באיתון' יתחיל לומר נוסח אתה כוננת, ולא יפול על פניו, ויסיים כל הנוסח קודם שיגיע הש"ץ לשבח של אמרו לאלקים, וילמד הפירוש קודם יוה"כ, וכשהציבור יגיעו לסדר העבודה יאמר עמהם הנוסח שבמחזור ולא יפרוש מן הציבור ח"ו, ויתוודה ויפול על פניו עם הציבור, ויאמר כל סדר העבודה בכוונה עצומה, ויכוין לתת נחת רוח ליוצרו. ובשעה שאומרים 'והכתהים והעם' וכו' ובמיוחד כשנופל על פניו בה'יו כורעים' צריך האדם להתעורר בכדי יודע ויעצום על העדר הכבוד הגדול של יצרנו שהיה אז בירושלים, ויבדול שאנו בעונותינו גורמים לחסרון כבוד שמים זה, (בשונה מהכריעה שבעלינו לשבח ששם צריך להכניס בליבו שמחה והודאה עצומה שזכה להיות בחלקו וגורלו של הקב"ה), וכן באמירת 'כל אלה בהיות ההיכל על יסודותיו' עד סיום כל התפילות שלפני הסליחות יעורר לבו אל הבכי על חסרון כבוד שמים

וגילוי שכינה. וראוי לאדם לעורר לבו אל בכי רב ועצום בסליחה של 'אלה אזכרה' על עשרה הרוגי מלכות, וכוונתה נתבארה בערב ראש השנה ובקניה ארזי הלבנון בתשעה באב. ואיתא בגמ' ובזוהר הקדוש שהבכיה עליהם מכפרת על כל עונותיו. ובאמירת הוידייים יתחבק אף שהוא חלש מהצום ויתודה במתינות ובכוונה ובלב נשבר. ואחר הוידיזי יאמר כל הסדר (ומה שלא יספיק ישלים בשעה שהש"ץ מנגן היום האמצוני, והעיקר אז הכוונה, כח בל כוונה טוב ההעדר, ויש מקומות שנוהגים לאומרים בציבור), ויזהר מאוד בכוונת איש"ר כמבואר לעיל בתפילת החול. ויאמר אף ביחיד קוה אל ד' ואין כאלוקינו ופיטום הקטורת כמו אחר כל המוספין כדי להבriח המקטריגים שלא יתאחזו בתפלה. (פרק ט').

כוונת הצום - הנה עניני הצום מאכילה ושתיה הוא דאורייתא, ומבואר ברמב"ם שגם שאר העינייים מדאורייתא, ושכר מצוה רב עד מאד יותר משאר מצוות, כי צערא דגופא עדיף, ופשוט שמצוה זו היא שעל ידם הקב"ה ירחם עלינו ויכפר עונותינו, אמנם מבואר בגמרא שהעיניו לבד בלא תשובה וחרטה גמורה והוידיזי אינו נחשב לכלום והרי הוא כטובל ושרץ בידו, ומאידיך פשוט שאם ישוב בתשובה שלימה ויסגף עצמו בכל הסיגופים אבל לא יתענה, אין תשובתו נחשבת לכלום ועונשו כרת, ועיקר הכפרה היא בשביל העיניו, ועל כן ישמח בתענית, ובכל רגע של העיניו וככל שנעשה חלש יותר ישמח יותר, שככל שמקיים את המצוה זמן רב יותר וככל שמתענה יותר השכר רב יותר, והעיקר שבכל רגע שיעלה על דעת האדם צער העיניו יכוין במחשבתו בשמחה עצומה הריני מקבל עלי מ"ע של יוצרי ובוראי ב"ה וב"ש בעניו זה, ויכניס תשוקה בליבו שהצום יתארך יותר, כבן שרוצה לעשות יותר נחת רוח לאביו, וישטער שהזמן עובר ואיננו יכול לעשות עוד בזה נחת רוח גדול כזה לאביו שבשמים, אבל המצפה לסיים העיניו ואינו שמח בו בודאי אינו מקבל חלק מאלף אלפי אלפים משכר שמקבל האדם המכוין כוונה זו בשמחה עצומה, אף ששניהם סיימו את התענית באותה שעה. (פרק י').

תפילת מנחה - קודם תפילת מנחה יאמר פרשת התמיד ופיטום הקטורת, וכבר הזכרנו גדול החיוב בכל השנה לשמוע בכוונה גדולה קריאת הפרשה ולענות אמן אחר המברכין בתורה תחילה וסוף, וכ"ש ביום הקדוש והנורא הזה, ובמפטיר יונה יחשוב בשמחה עצומה על גבורות ד', ובתשובת אנשי נינוה יקח גם הוא מוסר בליבו אל התשובה, שלכן נתקנה קריאת ההפסרה זו ביום הזה. ואח"כ יכין עצמו להתפלל תפלת העמידה בכוונה עצומה, ואף אם הוא כבר חלש מהתענית יאזור כגיבור חלציו, ויחשוב כמה חטאים חטא והכעיס ליוצרו, וכעת אם יתפלל בלא כוונה איך יזכה למחילת עונותיו, וכמה היה מכין עצמו אם היה עומד למשפט לפני בשר ודם, ולכן יאזור כוחותיו, והחלש יאמר גבור אני.

תפילת נעילה - אחר תפילת המנחה יכין עצמו לתפלת נעילה, ויאמר אשרי וקדושא דסדרא בכוונה עצומה, ואח"ז יכין עצמו לתפילה הנוספת לפני נעילת שערי ההיכל העליון, שבזמן זה נחתם הגזר דין על האדם, ולכן יזדזר בכוונת התפילה, ויכניס בליבו פחד מחתימת הדין, ומה טוב אם יכול להוריד דמעות, כי כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעה, והדמעות יכולות להפוך גזר דינו. ובאומרו 'למען נחדל מעושך ידינו' אם יודע בעצמו שיש תחת ידו איזה נדנוד גזל ח"ו או שציער מישהו, יהרהר בתשובה שלימה ויקבל על עצמו קבלה אמיתית שתיכף אחר יוה"כ יתקן עון זה, וגדול חומר עוון גזל ולכן הזכירוהו אנשי נכסת הגדולה בתפילה בפירוט, ועל זה נחתם גזר דינם של דור המבול, והגזל גורם שאין תפילותיו מתקבלים. 'אתה הבדלת אנוש מראש' היינו אדם הראשון שחטא ונטרד מגן עדן, 'ותכיריהו לעמוד לפניך' – כשהתחרט. ובאומרו זה יעורר עצמו לבכי, שהוא עת חתימת הגזר דין, ויהרהר בפרוטרוט עוד בתשובה שלימה ואמיתית כנ"ל, וירגיש בעצמו שהוא עתה נקי וטהור מכל חטא ועון ממש כמלאך האלהים ע"י תשובתו האמיתית שקבל בליבו. פירוש שמע ישראל נתבאר בתפילת החול, וכשאומר ד' אחד יכוין בשמחה עצומה 'אני מאמין באמונה שלימה ואמיתית שאתה יחיד ומיוחד ושבראת כל העולמות ואני ממליך אותך עלי ועל בניי ועל בני בניי עד סוף כל הדורות', וכוין בקצרה כדי שיוכל לומר ברוך שם עם הציבור. ובאמירת ז' פעמים 'ד' הוא האלוקים' יש תיקון גדול בעולמות העליונים הקדושים, ולכן בכל פעם יקבל עליו להראות אמירת אמונתו ביחוד ד', ויאמר ברוך שם וד' הוא האלוקים בכל כוחו ושמחה. וכשישמע תקיעת השופר יכניס בליבו תשוקה עצומה מתי יגיעו יזוכה לשמוע קול שופר לעלתי בעת משיח צדקנו, בעיקר אותו כבוד השם תתברך. וכשיאמר 'לשנה הבאה בירושלים' יכניס ג"כ בליבו תשוקה מתי יזוכה לזה כדי שיתרבה כבוד שמים.

מוציא יום הכיפורים - יכין את עצמו להתפלל תפילת ערבית בכוונה עצומה בכל הכוונות המבוארות בתפילת החול, ואף שמשמער בעצמו שאין בו עוד כח מפאת חולשות הצום להתפלל בהתלהבות ובכוונות שהם, 'וחוצקת וחיית לאיש', והבא לטיהר מסייעין אותו, ומקדשים הלבנה במוציא יוה"כ, וילך לקדשה בזריות ובשמחה שהיא כקבלת פני שכינה, ואם לא תהיה אז הלבנה מאירה יצטער של שאינו יכול לעשות נחת רוח לקב"ה. וכשאוכל יזהר מאד שלא יאכל אכילה גסה או בזלילה, כי יש שתיכף חוזרים לעשות כל מה שהתוודו עליו ביוה"כ אוי לאותה בושה.

מחנה ברורה

סימנים תל"ח תל"ז תל"ז

המחנה המין בפסח באיזה אופן יבין (להלכה)?
א' רק אם לא ביער ולא ביטל לפני פסח.
ב' גם אם ביטל לפני פסח.
ג' גם אם בדיק וביטל כדין לפני פסח ומצא חמץ בפסח.

הזיגה בשיירה תוך ל' יום וחזרו רק אחרי פסח, האם צריך לבדוק ולברך?
א' יבדוק ויברך.
ב' א"צ לבדוק, ואם בודק לא יברך.
ג' צריך לבדוק אבל לא יברך.

מי שיצא מבתו לפני פסח בלא בדיקה, ומנצל כשמוע פסח, האם מנכר על הביטול?
א' כן.
ב' לא.
ג' המנכר לא הפסיד.

ישראל ששכר דירה ויצא מנמנה לפני פסח ונכנס ישראל אחד תחתיו, האם צריך לבדוק?
א' לא.
ב' אם לא יכנס לבית אחר צריך לבדוק.
ג' אם המשכיר ישראל א"צ לבדוק, אבל במשכיר נכרי צריך לבדוק.

השוכר בית בל"ז, ואינו ידוע אם הוא בדוק, מה מוטל עליו לעשות?
א' לבטל החמץ ודין.
ב' לברר אם הבעלים בדקו, וכשאינו יכול לברר, יבדוק ויבטל.
ג' לברר אם הבעלים בדקו, וכשאינו יכול לברר, יבטל החמץ ודין.

המשיגו בית לחבירו ואמר לו שהוא בדוק, ומצא שאינו בדוק, האם זה מקנה טעות?
א' לא.
ב' כן.
ג' רק במקום שבחוקים בשכר היו מקנה טעות.

האם אפשר וקטן שיש בו דעת נאמנים על בדיקת המין?
א' אפשר נאמנים, וקטן לא נאמן.
ב' שניהם נאמנים אין שאין בידי לבטל.
ג' שניהם נאמנים רק קודם שעה שישית שיכול לבטל.

שמירת הלשון שער התורה פרק א'

לענין מה נמשלה התורה למים?
א' שהיא חיים לעולם, ומטרתה את האדם עם משעבד כל גופו ואבריו לתורה בלא חציצה.
ב' שהיא משיבה נפשו של אדם, והיא ברוכה.
ג' שתי התשובות נכונות.

מה המקור שהאדם נברא לעמל תורה ולא לעמל שירה?
א' לא ימוש ספר התורה הזה מפיו.
ב' ולמדתם אותם ושומרתם לעשותם.
ג' והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך.

ניתן לשמוע שיעורים על פרה"ש ש"ק ומתעדים.
חש"ב, ספרי מוסר ועוד
03-6171132
בטיפון

נתיב לעשות את התשובה:
נתיב קבלת את הסיכומים והתשובה:
מכתב התשובה פתוחה מימי שיש בביתך עד יום שני בלילה | תגבית בכך שבת
פרס ראשון: 500 ₪ עוד 8 זוכים ברכי 100 ₪ ב"פ יק.

נתיב לעשות את התשובה:
נתיב קבלת את הסיכומים והתשובה:
מכתב התשובה פתוחה מימי שיש בביתך עד יום שני בלילה | תגבית בכך שבת
פרס ראשון: 500 ₪ עוד 8 זוכים ברכי 100 ₪ ב"פ יק.

ניתן לשמוע שיעורים על פרה"ש ש"ק ומתעדים.
חש"ב, ספרי מוסר ועוד
03-6171132
בטיפון

מחנה ברורה

סימנים תל"ח תל"ז תל"ז

קטן שנכנס לבית בדוק, עם כנר בפניו, ומצא שם פירותיו, האם למעשה חייב שוב בדיקה?
א' פטור, ואם לא ביטל וכבר עבר זמן הביטול יש להחמיר לחזור ולבדוק.
ב' אם מצא פירותיו כדי כל הכנר, פטור, ואם פחות מכדי כל הכנר, חייב.
ג' בכל אופן חייב שמא הכניס עוד כנר.

כיות חמץ בבית, האם חייב לבערו?
א' אם הטמנו בבית על דעת להשתא, חייב, ואם נפל מאליו, מנכלו בליבו ודין.
ב' חייב לבערו ולא מספיק ביטול.
ג' אפילו אם עבר זמן הביטול היה הוא כמבושר.

הניח ט' ככרות חמץ, ומצא י', האם חייב בבדיקה?
א' חייב בבדיקה אחר ט' ככרות.
ב' אם הם קשורים, חייב אחר ט', ואם אינם קשורים, חייב בבדיקה רק אחר א'.
ג' אם ביטל, פטור, ואם לא ביטל, חייב.

הניח חמץ בזית וז ומצאו בזית אחרת, האם צריך בדיקה, או שאפשר לתלות שזו החמץ שהניחו?
א' ביטל, פטור. לא ביטל, חייב.
ב' חייב, שזו החמץ אחר הוא ועכבר או קטן לקחו את החמץ שתינו.
ג' פטור, שחללים שזו אותו החמץ.

חמץ של גוי ברישות ישראל, מתי צריך לעשות מחיצה ומתי סי כפיתית כלי?
א' אם קיבל אחריות, צריך לעשות מחיצה, ואם לא קיבל אחריות, כופה עליו את הכלי.
ב' אם הביטול ברישות ישראל, מחיצה, ואם הכניס שלא ברישות, כפיתית כלי.
ג' אם יש אפשרות לעשות מחיצה, כגון בעז"ט או בחור"מ, יעשה מחיצה, ואם אין אפשרות, כגון ביו"ט, כפיתית כלי.

גוי שנכנס לבית ישראל עם חמץ לאוכלו שם, מה דינו?
א' יכולים לאכול על שולחן אחד, אם יש הפסק מפה.
ב' אסורים לאכול על שולחן אחד, אפילו בהפסק מפה.
ג' אסור לאכול על שולחן של היהודי, אפילו אם היהודי אינו אוכל שם.

ישראל שהפקיד חמץ אצל ישראל, מי עובר עליו בכל יראה?
א' המפקיד.
ב' הנפקד.
ג' המפקד והנפקד.

שמירת הלשון שער התורה פרק ב'

כיצד מנארה החמץ חיים (שער התורה פרק ב') את הפסוק "ולך ד' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו"?
א' שבאמת גם כאשר האדם עושה מצוה לא שוכר, ואין זה אלא חסד ד'.
ב' שהקב"ה מחשיב שהאדם מקיים את העולם בתורתו ובמצותיו, אי שוקב"ה בבחור מחדש את העולם.
ג' החסד הוא שלמות פנים דיבורו בחטאי הדיבור, ע"י התשובה חזר כח הדיבור והוא מקבל שכל למפד.

מה זוכה מי שעוסק בתורה שלא לשמה (זוהר)?
א' אינו זוכה כלל.
ב' זוכה לשכר טוב בעולם הזה ואין דנים אותו בעולם הבא.
ג' אינו נענש על כך בעולם הזה, זוכה לשכר טוב בעולם הבא.

נתיב לעשות את התשובה:
נתיב קבלת את הסיכומים והתשובה:
מכתב התשובה פתוחה מימי שיש בביתך עד יום שני בלילה | תגבית בכך שבת
פרס ראשון: 500 ₪ עוד 8 זוכים ברכי 100 ₪ ב"פ יק.

ניתן לשמוע שיעורים על פרה"ש ש"ק ומתעדים.
חש"ב, ספרי מוסר ועוד
03-6171132
בטיפון

משנה ברורה

מסימן תמ"א עד תמ"ב סוף סעיף ד'

גוי שהולח את ישראל על חצוצה ומשכן הלוח ביד הגוי את החצוצה, ואמר לו 'אם לא אפרע לך עד זמן פלוני, מעכשיו יהא שלך', האם החצוצה מותרת אחר הפסח?

א' מותר בהנאה אף אם פרע.
ב' אם לא פרע, מותר בהנאה, ואם פרע, אסור בהנאה.
ג' בסליו, מותר בהנאה, ואם לא בסליו, אסור בהנאה.

ישראל שהולח לגוי על החצוצה, ומשכן החצוצה ביד המלוח, ואמר הלוח למלוח 'אם לא אפרע לך יהא שלך, ולא אמר לו מעכשיו, האם החצוצה מותרת בהנאה אחר הפסח?

א' אסור בהנאה.
ב' מותר בהנאה אם אין אחריותו עליו.
ג' אם פרע, מותר בהנאה, ואם לא פרע, אסור בהנאה.

העורבת המזין, מין כשאנינו מינו, מתי צריך לבקרו?

א' מותר להשתחוות אפילו כשאין בו שישים, ובלבד שיעבירו לכלי שאינו חצוצה ויצניעו.
ב' אם אין בו שישים חייב לבקרו, ואם יש בו שישים א"צ לבקרו או להצניעו.
ג' אם אין שישים יעבירו לכלי שאינו חצוצה ויצניעו, ואם יש בו שישים חייב לבקרו.

הבשיל שנתבשל לפני פסח בכלי חמץ בן יומנו מה דינו?

א' מותר להשתחוות אפילו כשאין בו שישים, ובלבד שיעבירו לכלי שאינו חצוצה ויצניעו.
ב' אם אין בו שישים חייב לבקרו, ואם יש בו שישים א"צ לבקרו או להצניעו.
ג' אם אין שישים יעבירו לכלי שאינו חצוצה ויצניעו, ואם יש בו שישים חייב לבקרו.

פח שעופשה ונפסלה מאכילה כלל, האם חייב לבקרו?

א' אינו חייב.
ב' חייב לבקרו מפני שראוי להמעי בו עיסות אחרות.
ג' אם נתעפשה קודם זמן אסור, אינו חייב לבקרו, ואם נתעפשה אחר זמן אסור, חייב לבקרו.

באיה אופן אפשר להקל למי"ע בדיקוק נידיות בחלון עם חמץ?

א' בכל אופן מותר לקיים למי"ע, ובלבד שאין חשש שיפול על השולחן שאוכלים שם.
ב' אם יש חשש קודם ל' יום, או פחות מכאן, או בלילה רב.
ג' לפי דעת אחרת, אין להקל בכל אופן.

דבר שנתערב בו כלשהו חמץ גמור לפני פסח, ונתבטל, ואינו מאכל אדם, האם מותר מאכילה בפסח?

א' אסור באכילה.
ב' מחלוקת, יש אוסרים באכילה ויש מתירים, ויש מחלקים בין כל בלח לבין יבש ביבש.
ג' מותר באכילה.

שמירת הלשון שער התורה פרק א'

מנין שהתורה מגינה מן היסורים?
א' דכתיב "ובני רשע יגברו עוון".
ב' דכתיב "לך עמי בא בחיריך וכי".
ג' שתי התשובות נכונות.

מה הכוונה לקבוע עיתים לתורה?

א' שכל יום האדם קדיש לפחות שעה אחת לנשק התורה.
ב' לקבוע זמן מסוים לעסק התורה, ולא לשנות לזמן אחר אפילו במקום הפסד.
ג' שבזמן שהאדם לומד, יקבע בנפשו שלא יפסיק בשום אופן באמצע הלימוד לדברים בטלים.

ניתן לשמוע שיעורים על פרה"ש ש"ק וחמדים.

חש"ב, ספרי מוסר ועוד

בטלפון 03-6171132

נתיב לעשות את התבונה:
נתיב קבלת את הסיכומים והתבונותם:
מכתב התבונות פומחה מינה שיש בביתך. עד יום שבת בביתך | גרנדל בבית שבת
פרס ראשון: 500 ₪ ועוד 8 זוכים בריבוי 100 ₪ ש"ה ב"פ חגי.
בטל: 0737-289-669 | מערות דרית פוס' (דענו) | מכתב: 7692282@gmail.com | 4 שעות

משנה ברורה

מסימן תמ"ב ס"ה עד תמ"ג ס"ה ב'

אם יש חמץ בסדק שאינו יכול לחטט אחריו, מה דינו?
א' יבטלו.
ב' יטוח עליו טיט.
ג' פחות מכאן, יבטל, כזית, כטירח עליו טיט.

בצק שבסדק עריבה ויש כוית במקום אחד, האם חייב לבקרו?

א' צריך לבקרו.
ב' אין צורך לבקרו.
ג' אם עשוי לחזק או לסתום, א"צ לבקרו, ואם לאו, צריך לבקרו.

שני חצאי זיתים בבית, ואינם דבוקים בבית, האם צריך לבקרו?

א' אם יש חשש עב שישלים עמו, צריך לבקרו.
ב' אם ביטל אי"צ לבקרו, ואם לא ביטל צריך לבקרו.
ג' אפילו אם ביטל צריך לבקרו.

הזכית חמץ שאפשר לשבת עליו, מתי אי"צ לבקרו?

א' ייחזק לשיבה קודם הפסח, או סח בסט.
ב' ייחזק לשיבה קודם הפסח, וסח בסט.
ג' ייחזק לשיבה אפילו בפסח, וסח בסט.

האם מותר לכתוב בפסח בדין העשוי חמץ?

א' מותר.
ב' אם נעשה לפני זמן הבעור, מותר, ואם לאחר זמן הבעור, אסור.
ג' מותר, א"כ יש חשש שטא ישכח ויכניס הקולמוס לפיו שלא בכונה שאז אסור.

עריבות מונסים מדולים שלשין בהם חמץ כל השנה, מה יעשה עמם בפסח?

א' אם אין בהם כוית יכול להנעילם, ואם לא יצניעם עד אחר הפסח.
ב' אין להנעילם, אבל יכול להצניעם עד אחר הפסח.
ג' אין להנעילם, ואין להצניעם, אלא יתנם לגוי או יטוח בסט.

אם יש לחם מות לקבור ב"ר שחירי, מה יקדמו, קבורת המת או אכילה חמץ לפני זמן האיסור?

א' בכל אופן קבורת המת קודמת.
ב' יאכלו ואח"כ יקברו.
ג' אם יש זמן יקברו ואח"כ יאכלו, ואם הזמן דחוק יאכלו ואח"כ יקברו.

שמירת הלשון שער התורה מוחללת מ"ד עד 'ובפרט שמקלקל'

האם מלאכי ענלה והצדיקים שבגן עדן עוסקים בתורה?
א' כן.
ב' המלאכים לא והצדיקים כן.
ג' הצדיקים כן, והם חלק מהמלאכים.

על מי שנאמר 'כאילו מתחייב בנפשו'?

א' על מי שאינו קובע עתים לתורה.
ב' על מי שאינו לומד תורה בכל מרח.
ג' על השוכח דבר אחד ממשנתו.

ניתן לשמוע שיעורים על פרה"ש ש"ק וחמדים.

חש"ב, ספרי מוסר ועוד

בטלפון 03-6171132

נתיב לעשות את התבונה:
נתיב קבלת את הסיכומים והתבונותם:
מכתב התבונות פומחה מינה שיש בביתך. עד יום שבת בביתך | גרנדל בבית שבת
פרס ראשון: 500 ₪ ועוד 8 זוכים בריבוי 100 ₪ ש"ה ב"פ חגי.
בטל: 0737-289-669 | מערות דרית פוס' (דענו) | מכתב: 7692282@gmail.com | 4 שעות